

JOAN MASUET I PUXEU

SÍNTESI CONCEPTUAL

(recull filosòfic)

Editorial Mediterrània

INDEX

I. PREFACI	3
Escriure	4
El silenci	6
El silenci i la solitud	7
Comunicació.....	8
La bellesa	9
Sobre la felicitat.....	10
La marginació.....	11
 II. CORPUS ETERI	12
Pròleg.....	13
 1. La realitat. Les lleis universals	14
La realitat. Les lleis universals.....	15
Tot es troba relacionat i en moviment	17
L'univers creat: lliurat a l'atzar o amb un destí?	18
L'ésser humà i la seva consciència	19
La civilització	21
 2. “El factor humà”	22
L'ésser humà: individu social.....	23
La identitat i la dignitat humanes	24
Sobre la naturalesa humana:	25
el món material, el món intel·lectual i el món espiritual	25
Sobre la nostra condició espiritual.....	26
L'esperit del bé i l'esperit del mal	27
El cristianisme	28
 3. La construcció humana	30
La construcció humana	31
L'ésser humà, en construcció permanent.....	32
Els diferents nivells o estadis de la naturalesa humana i les seves lleis	33
El cicle de la vida.....	34
L'ésser humà: animal racional.....	36
L'estabilitat i el moviment	38
Psicologia	39
La creació evolutiva.....	41
 4. La formació humana. L'educació	42
La formació humana. L'educació.....	43
El nostre món i l'ésser humà en ell: creador o alienat	45
El treball	46
L'experiència. L'acció	47

Sobre l'acció i la reacció.....	50
Obrar correctament	51
5. La malaltia.....	52
La ignorància i la mentida.....	53
Psicopaties.	54
Ésser racional? Les passions humanes	55
La creació i la llibertat.....	58
Sobre la llibertat de l'individu.....	59
6. El sistema social i polític.....	61
La societat.....	62
Un món interdependent.....	64
La democràcia.....	66
L'estat de dret. Els valors humans	68
L'estat intervencionista.....	70
7. El desenvolupament social i econòmic.....	73
El progrés	74
L'economia universal.....	75
Economia i planificació	76
El marxisme.....	78
El desenvolupament econòmic i social.....	80
El medi natural i l'hàbitat urbà	82
La ciutat.....	83
III. OBLIQUÏTAT	85
Què és allò que em mou?	86
El misteri d'allò desconegut.....	87
Ser eternament nou?.....	88
L'observació i la percepció	89
L'ordre	90
La reflexió i la intuïció	91
El ritme	92
Sentir.....	93
L'anonimat.....	94
La informalitat.....	95
Arreu i seguit	96
Les coses de sempre	97
Relatiu	98
El temps	99
El destí	100
El valor de la vida humana	101
De creure i tenir fe.....	102
V. EPÍLEG.....	103
El pas del temps.....	104

I

PREFACI

Tinc per a mi que tots els raonaments massa llargs són equivocats, tots ells presenten punts febles pels quals fallen.

L'autor

Escriure

I

El meu propòsit no és altre que el d'adquirir l'hàbit d'escriure, per a escriure.

La nostra herència:
Oblit de l'arrel i l'avantpassat.

A mi m'interessa l'home...
Igual que a d'altres les botigues.

M'interessa el coneixement de la realitat i part central d'aquesta realitat la constitueix l'ésser humà, és a dir, jo mateix.

Hi ha qui no creu en res;
jo crec en tot,
i per això crec en la vida, com crec en la mort.

Això és el que jo he vist i per això el que jo escric.
És possible que no miri bé les coses, l'home...
però és com jo ho veig:

Som en un món obert i dinàmic en el qual tot està relacionat.

II

El primer a qui serveix l'exercici de reflexionar i d'escriure és a qui s'hi sotmet. I això sol hauria de ser suficient.

Per aprendre a escriure s'ha d'escriure, igual com d'aprendre a caminar només s'aprèn caminant. L'escriptor ha de perdre molt temps per evitar fer-lo perdre als altres.

S'escriu per comunicar quelcom. Per això, si bé és una llàstima no ser llegit, pitjor és ser-ho i no ser comprès. Una cosa és el que dius i una altra de ben diferent el que s'entén.

S'escriu el que ja ha estat dit mil vegades, però d'una altra manera, adequada a cada temps.

La forma i el contingut cal que siguin una sola cosa.
Com ho ha de ser el cos i l'esperit.

L'escriptor viu en un món propi, diferent, que li és difícil fer compatible amb el que té al seu costat.

La profunditat del nostre pensament depèn de qualitats innates que hi ha en nosaltres; nosaltres no hi tenim cap mèrit. Tot ens ha estat donat gratuïtament, però tant el bo com el dolent.

El silenci

El silenci té més força que les paraules.
El silenci dóna força i respostes.
El silenci del teu entorn i del teu interior.
Sense silenci no hi ha concentració,
ni possibilitat creadora.
Sense el silenci no es troba la resposta
dins el vent...

En estat primari domina la paraula vana,
en estat de coneixement la contenció i el silenci.

El silenci i la solitud

Tan important és el silenci com la paraula.
Però el silenci és abans que la paraula.

Tan important és la solitud com la comunicació.
Però sense la primera no hi ha la segona.

Sense silenci no es troba la resposta del teu interior,
—si no et fas silenci en el silenci—
el silenci de la teva ment en el silenci del temps i l'espai.

Sense silenci i solitud no hi ha tampoc reflexió possible.
Sense ambdós no hi ha creació.

Sense el silenci i la solitud no és possible la creació,
ni conseqüentment la comunicació.

Comunicació

Comunicar-se significa rebre
la solitud de l'altre.
En realitat, el que l'altre et comunica,
no són pas idees o problemes.
El que l'altre et dóna, si vols,
és la seva solitud.
Aleshores és quan la solitud compartida
deixa de ser-ho.

La necessitat de comunicar-se és inherent a l'existència humana, tant biològica com psíquica. De fet, la comunicació de les neurones entre si és la base sobre la qual es construeix el pensament. I de la mateixa manera, l'estructura orgànica dels éssers vius no existiria sense comunicació entre els seus diversos sistemes.

La bellesa

L'ésser humà aspira a "la bellesa",
per això és excusable en la seva evolució.

Però l'individu és sempre un nen per a tot allò que no coneix,
quan té a les mans allò que ell creia que era "la bellesa",
s'adona que no és allò que cercava.

I llavors la llença fora,
com fan els nens amb les joguines que no els agraden.

I torna a començar...,
i així una i una altra vegada,
sense adonar-se que la bellesa és a cada cantonada
si se sap mirar bé i escoltar...
Perquè la bellesa es troba en dependència amb l'actitud de cadascú.

L'ésser humà aspira a l'ideal: a la "bellesa" (per això és excusable en la seva evolució), allarga la mà sempre que pot per obtenir-la, encara que no sigui més que un miratge del que està buscant. I no sap que la bellesa que busca és dintre seu..., si dona el que creu posseir.

La bellesa és a cada cantonada.

Sobre la felicitat

La felicitat no existeix com la gent imagina; al seu costat hi ha sempre el dolor ajupit..., i el destí esperant-nos. Aquell qui es creu que hi pot haver una felicitat sense dolor —deslligada del dolor— no ha entès res de l'home —de com està fet—, ni de la vida.

La felicitat que la gent cerca no existeix en la forma que espera trobar-la. Perquè la felicitat no va mai sola, al seu costat o a l'instant següent, hi ha tota la resta: l'angoixa, la inseguretat, el temor, el desig, el dolor... —si més no, el físic—, tantes vegades inevitable.

Per això, si bé s'aspira a la felicitat (i malgrat que l'ONU o les constitucions la declaren com un dret humà), mai l'home la posseirà de forma absoluta, sinó d'una manera relativa. La felicitat és una qualitat de l'esperit. L'ésser humà no és feliç quan s'ho pensa ans quan ho sent.

L'ésser humà busca una felicitat que no existeix, perquè en ell coexisteixen potencialitats del bé i del mal: l'amor i la violència... Sí!, l'individu és per naturalesa violent i sense equilibri: només cal que el contradiguin. La violència no és només tirar canonades o matar, és també cada desafecte verbal, cada imposició que es fa, àdhuc a través de l'afecte —d'un pare a un nen, per exemple, per la seva idea de la vida—.

Segons Aristòtil, la felicitat és la capacitat de percebre i gaudir.

La marginació

No hi ha res més important que el coneixement de la realitat, perquè no hi ha marginat més gran que aquell qui no entén el món que l'envolta i del qual, tanmateix, forma part. Aquest ésser s'instal·larà en un altre món: de fantasia, irreal i absurd, que el portarà a la seva autodestrucció, irremeiablement: emmalaltirà psíquicament i morirà a la vida real.

Per aquesta raó, no hi ha res més important que intentar actuar sempre d'acord amb un coneixement fundat en la realitat. El qui no omple la seva ment d'un coneixement efectiu de les coses l'omple d'imaginació fraudulenta, i per això, renunciar, conscientment o inconscientment, a comprendre el món significa marginar-se.

L'home viu en un món del qual desconeix les lleis més elementals i alhora més essencials; per aquesta raó, allò que decideix en cada moment no té les conseqüències que ell espera, sinó un resultat diferent que depèn d'unes regles de joc que se li escapen. Només pocs observadors clarividents, savis, veuen el que passa i el que passarà segons com s'actui.

Tot és des del coneixement i no res des de la ignorància. El coneixement és la condició prèvia per poder decidir sobre qualsevol tema. No es decideix amb llibertat si no es decideix amb coneixement.

Els marginats més grans són aquells que no entenen el món que els ha tocat viure.

II

CORPUS ETERI

No crec que Déu es dediqui a jugar als daus amb l'univers.

Einstein

Pròleg

Conèixer la realitat és el més important, ja que tot és des del coneixement i no res des de la ignorància.

Tota persona hauria d'arribar a copsar el sentit que tenen les coses del nostre món, del món material i espiritual que ens envolta i del qual formem part. Tanmateix, l'home és un fet històric i només n'assolirà el seu ple significat al llarg del temps, és a dir, al llarg de la història de tota la humanitat.

L'ésser humà coneixerà allò que vol saber al llarg de la seva història, en dependència del seu esforç i de la seva creativitat. L'individu forma part de la humanitat, i aquesta no és només la del seu temps sinó la de tots els temps, passats, presents i futurs.

El perill de no entendre el món en què es viu és la marginació i, com a conseqüència, el de la passivitat o el de fer-nos estar en contra de tot, no tant per canviar-ho com per destruir-ho.

Crec que tornarem a viure, en algú o altri, els nostres somnis i que algú trobarà la resposta, al llarg del temps, a totes les nostres preguntes.

1. LA REALITAT. LES LLEIS UNIVERSALS

El coneixement d'una cosa porta al coneixement de totes les altres. I totes elles, al seu creador.

La realitat. Les lleis universals

La realitat: el món creat i les lleis d'acord amb les quals existeix i evoluciona. I l'home, en aquest univers, constructor, a través de la política adient, d'una societat que cerca el progrés i la felicitat; tot això només és possible d'assolir actuant d'acord amb aquestes lleis universals que tot ho regeixen i a les quals tot se subordina.

L'univers evoluciona segons les seves pròpies lleis; aquestes lleis actuen tant sobre el món material com sobre el món espiritual que ens rodeja i del qual formem part. I l'home, pobre, l'únic que pot fer és procurar descobrir quines són aquestes lleis, per tal d'actuar-hi d'acord.

Les lleis que intrínsecament regeixen l'univers, lleis d'acord amb les quals l'univers es transforma i en dependència de les quals fins i tot l'individu es crea a si mateix, existeixen i actuen malgrat el nostre coneixement d'elles. Aquestes lleis (físiques i mecàniques, biològiques, orgàniques, ecològiques, psíquiques, etc.) i aquelles lleis sociològiques que funcionen també en tota societat organitzada, en relació amb el seu sistema cultural, econòmic, polític i social, existeixen i actuen amb autonomia.

Però més enllà del coneixement científic, s'intueix que totes les coses tenen un significat que cal cercar i reconèixer. Aquest seria el desafiament últim — sempre vigent, sovint inabastable— de la història de la humanitat i allò que, en última instància, pot donar sentit a la nostra existència i als nostres actes.

.....

La societat que la humanitat construeix es troba inserida dins d'una realitat més àmplia i determinant que s'ha de conèixer. No es transforma la "realitat" social, política, cultural... en sentit positiu si no es coneix el marc general en el qual es desenvolupa. Per transformar la realitat és necessari conèixer-la.

Tothom parla i parla, sense saber massa de què, i difícilment es pot canviar per a bé el que no es coneix pel sol fet que no t'agradi. Conèixer la realitat que ens afecta és el més important, analitzar-la i proposar models i alternatives que puguin millorar-la és la tasca per a l'home d'ara i de sempre.

.....

És més difícil conèixer la realitat
que imaginar coses que no són.

De la necessitat se n'aprèn, si es sobreviu,
però una cosa és el saber, i una altra, l'ésser.

L'home viu en un món del qual desconeix les lleis més elementals
I, alhora, més essencials.

La persona normal coneix només el què de les coses.
La persona sàvia és aquella que arriba a conèixer-ne el perquè.

La realitat és complexa i aparentment contradictòria, però és unitària.
La realitat s'interpreta de moltes maneres, però és única.

L'home viu dins un univers que tendeix a la unitat, en el qual és molt més el
que ens uneix que no pas el que ens separa. La divisió és el passat, la
precivilització; la unitat el futur, la civilització.

A través de l'estudi d'una sola cosa només s'intueix el sentit que té aquesta,
perquè el seu sentit ple només es pot obtenir amb el coneixement del tot del
qual forma part.

La realitat és inexpugnable per als dogmàtics i per als simples; només és a
l'abast dels humils i dels qui tenen el valor de sobreposar-se als propis
interessos.

Conèixer té el preu del treball: un preu d'esforç i sofriment,
i el premi de fer-se cada dia un ésser nou.

"La realitat" s'acaba imposant sempre...
sobre els reis, els rics, els rucs,
sobre els polítics i les polítiques.
Sobre qualsevol imperi infundat.
Sobre qualsevol bajanada.
Sobre qualsevol dogmatisme.
Sobre els curts de vista.
I sobre els interessos mesquins de molts.

Qui canvia la realitat? El treball dels homes.
Qui condueix el canvi? Els líders vertaders.
Què mou l'ésser humà? La necessitat.
Què fa a l'home comprendre? El dolor, a través de la pròpia experiència.
Què fa a l'home millor? L'amor.

L'individu cerca i assoleix de mica en mica el coneixement de les lleis que
governen l'univers i es capacita per afrontar i resoldre els seus problemes.

Tot es troba relacionat i en moviment

L'individu és part del cosmos, per això s'hi troba lligat i en mútua dependència. L'ésser humà és quelcom que es troba lligat a tot l'univers creat, que posseeix un alè de vida que el lliga a aquest univers i al seu creador. I és així que anhela una plenitud que només trobarà en comunió amb la resta de la humanitat i de tot el cosmos del qual és part.

El cosmos està en contínua evolució; les lleis que el governen, que governen aquesta evolució, no són casuals, l'ordre establert obeeix a unes lleis determinades, l'individu hi és inserit. També l'ordre funcional de la vida social és un ordre que depèn de la unitat "còsmica" de la qual formem part; tot està interrelacionat i en comunicació permanent, de manera que s'autoinflueix.

Igual com existeix la unitat "material" del cosmos (tot deriva del mateix punt d'energia), existeix la seva unitat funcional, de manera que totes les coses formen part d'aquesta unitat i hi tendeixen. La vida espiritual i material de totes les criatures està en comunicació i mútua dependència. Totes les coses estan relacionades entre si i depenen les unes de les altres.

La "realitat" és única, encara que s'interpreti de moltes maneres, i es troba tota ella interconnectada. Els móns físic, intel·lectual i espiritual es troben tots ells connectats, i són de fet un sol món. Allò que afecta una part afecta les altres. Al mateix temps, tot canvia a cada instant, és a dir, que som en un món dinàmic en el qual cada cosa és diferent del que era en el moment anterior.

L'univers creat: lliurat a l'atzar o amb un destí?

Aquest món té les seves pròpies lleis. Les lleis que governen l'univers existeixen i actuen malgrat la voluntat humana. Aquestes lleis governen el món creativament: el creen des del seu inici i el fan evolucionar.

L'home "còsmic" és aquell que es troba integrat al cosmos, a la resta de l'univers del qual forma part; i no l'home d'aquí, d'allà o de més enllà, sinó el d'aquí amb el de més enllà units, assumint tot el llegat de la humanitat. Només la societat construïda en aquesta direcció és un factor de progrés real i efectiu, que està d'acord amb la creació universal.

L'ésser humà, cercant les coses temporals, s'ofega; cercant la seva comunió amb la resta, assoleix la plenitud. Aquell qui es tanca en si mateix acaba ofegat, el secret de la vida es troba a obrir-se als altres. L'individu només pot assolir fites superiors inserit dins la unitat a la qual pertany, és a dir, en comunió amb la resta de la creació universal de la qual és part inseparable.

Més enllà de la recerca intel·lectual i filosòfica, la persona troba també respostes a partir de la contemplació en el silenci, passant de l'extroversió a la introspecció. De la mirada cap enfora a la mirada cap endins. Cercant en el propi món interior (però més enllà de l'experiència limitada de la nostra existència "terrenal") tot allò que d'ordinari cerca descobrir escodrinyant l'univers exterior. Respostes que, si bé no deslligades del primer, d'allò més tangible, són en si mateixes il·luminadores d'una realitat que es troba més enllà del que és aparentment racional i no per això menys real.

L'ésser humà i la seva consciència

En l'ésser humà hi ha des de sempre una consciència natural lligada al món creat i a les seves lleis de forma permanent; i també hi ha una consciència històrica lligada al seu desenvolupament i per tant a les circumstàncies i les vicissituds en què es troba immers en cada moment. Hi ha una consciència històrica, canviant, que es modifica segons ho fan les circumstàncies en cada moment, però hi ha una consciència lligada al principi de totes les coses. Com hi ha una consciència lligada "a la selva", hi ha una consciència lligada a la creació.

Ara bé, la consciència històrica de l'individu és una consciència inseparable de la de la resta de la humanitat, i és aquesta que n'és en conjunt la dipositària. La consciència d'aquesta humanitat es forma a través dels segles; el resultat n'és una consciència comuna. La consciència com la cultura es troben dipositades en la humanitat sencera; cada individu per si sol no representa, d'aquesta consciència i d'aquesta cultura, més que un bocí ben petit. L'home es troba inserit, incardinat, vulgui o no, dins la humanitat, en ella i amb ella es completa, es realitza o s'empobreix.

De manera que hi ha una consciència històrica i un esperit que s'adquireixen amb el temps en dependència de factors i circumstàncies diversos, com ara la cultura, l'educació, els costums, etc., i que creixen i es modifiquen com creix i es modifica el cos humà. Si bé des de l'inici hi ha una consciència i un esperit que ens uneixen a la resta de la humanitat i que són part de la creació, una consciència i un esperit originals lligats a la creació i, per tant, al creador.

La consciència històrica té d'alguna manera tres nivells: el de l'home animal, des del seu instint de supervivència; el de l'home racional, des de l'intel·lecte i, consegüentment, per la seva capacitat d'ésser lliure; i el de l'home espiritual, des de la dimensió universal que el sobrepassa. Els tres es troben relacionats, però actuen moltes vegades com si no ho estiguessin.

Aquesta consciència i l'esperit que se'n deriva transcendeixen l'home, perquè són part intrínseca d'una humanitat que es perpetua, i perquè l'acció humana el transcendeix i transmet la seva influència a tot el cos social.

.....

L'ésser humà és l'únic ésser capaç d'un progrés personal, intel·lectual i espiritual, perquè és l'únic ésser capaç d'adquirir consciència de la seva pròpia existència.

L'home es diferencia dels animals en el fet que pot obrar lliurement d'acord amb la seva consciència i en el fet que pot raonar i, per tant, comprendre, pot, en conseqüència, canviar i progressar.

L'individu ordinari sol ser molt subjectiu, no té consciència de l'univers del qual forma part, ni entén que la justícia "ideal" a la qual aspira depèn dels seus propis actes.

L'individu sense consciència social mira només els seus interessos al marge dels seus deures, de manera insolidària i destructiva.

L'home ha estat creat per tenir consciència plena i obrar creativament. La consciència s'adquireix i es modifica a través del pensament i l'acció propis, i en deriva un esperit històric que hauria d'estar lligat al seu esperit natural.

El conscient i el subconscient no són coses separades, sinó que van juntes i d'elles en deriva la vida anímica com a qualitat diferenciada, que no deslligada.

La consciència històrica de l'individu té una part que és memòria lògica i racional i una altra que és instintiva, d'acord amb factors primaris i subscients.

Només té valor el que es diu si es comprèn. Molta gent usa paraules que no entén. Hi ha una gran distinció entre el qui entén i el qui no, encara que tots dos facin el mateix.

La persona ha d'obeir el dret positiu sempre que no vagi en contra de la seva consciència.

La timidesa és la vergonya de la superioritat que dona el fet de tenir consciència de les coses. Només té païra qui té consciència d'allò que la motiva.

Dues maneres de mirar:

La mirada cap enfora, per fer la teva voluntat, per la teva decisió de fer i de ser quelcom. Imperativa. Ofensiva.

La mirada cap endins, sense voler res, cercant la quietud de l'ànima. Allunyat de tot desig. Fort només per dins. Dòcil a l'altre. Defensiva en un cert sentit.

La civilització

La història de la humanitat recorre un camí cap endavant, en sentit positiu, quan hi ha uns valors que la guien. Aquests valors no són arbitraris, es troben inserits en el cor de l'home, que aspira i cerca una plenitud que va més enllà d'allò aparent, és una necessitat que es troba "arrelada" d'alguna manera en la seva pròpia naturalesa.

Cercar les lleis que governen l'univers i viure-hi d'acord el fa avançar. Prescindir-ne i creure que tot és possible, només tenint en compte la seva voluntat, sotmesa sovint a unes passions que apareixen també com a indestruïbles de la seva pròpia naturalesa, és anar enrere. Tot allò que es decideix de forma contrària a aquestes lleis no és progrés sinó regressió, no és fruit del coneixement sinó de la ignorància.

Aquest és el criteri: obrar d'acord amb les lleis segons les quals l'univers existeix és constructiu; obrar-hi de forma contrària és destructiu.

La humanitat no sempre es troba guiada des d'un coneixement objectiu de la realitat, per això no sempre s'actua correctament.

2. “EL FACTOR HUMÀ”

En el nostre petit món l'home continua sent el centre “universal” entorn del qual tot gira, i el factor determinant en la conducció de la societat.

L'ésser humà: individu social

L'ésser humà és un ésser social. La seva existència depèn d'un primer nivell de reconeixement de la seva identitat, però que no es completa si no és amb la seva inserció dins la societat de la qual és part.

L'home únicament es completa a si mateix quan s'obre als altres i es comunica amb la resta de la societat. Ara bé, només pot formar part plenament d'aquesta societat en la mesura en què realment té una identitat, és a dir, en la mesura en què és ell mateix.

L'individu no és autosuficient, és un ésser incomplet, es completa amb la resta de la humanitat a la qual pertany. De fet, d'una manera més àmplia, quan es troba en comunió amb la resta de l'univers creat. L'existència humana es regeix d'acord amb unes lleis que el lliguen a tota la creació.

L'ésser humà ha d'existir en comunió permanent amb l'univers al qual pertany i del qual és part inseparable. Només es completa a si mateix amb la resta de la humanitat i de l'univers creat, que són inseparables i evolucionen en mútua dependència.

L'home és part d'un univers en evolució permanent, que existeix i es modifica d'acord amb unes lleis pròpies, intrínseques. Obrar-hi d'acord el crea i el canvia en el mateix sentit en què aquest univers evoluciona; obrar-hi en contra el destrueix, igual que la seva obra destrueix el món que l'envolta.

La identitat i la dignitat humanes

L'individu té des del principi una identitat natural lligada a l'univers creat, així com una identitat històrica lligada al curs de la humanitat. La dignitat humana s'identifica amb la seva identitat natural i històrica: cultural, intel·lectual i espiritual.

La dignitat humana es concreta en la possibilitat "de ser" a imatge i semblança del Déu que l'ha creat. La seva dignitat i la seva llibertat per obrar correctament és allò que el fa semblant a un "déu".

La recerca de la identitat "natural" de l'home i el desenvolupament de la seva identitat creativa són objectius de tot progrés humà.

L'ésser humà ha estat creat per esdevenir creador, i no pas destructor ni esclau. El desenvolupament de la creativitat humana ha de comportar el desenvolupament material, intel·lectual i espiritual de la societat.

Allò que distingeix l'home de l'animal es la seva capacitat d'adquirir consciència dels seus actes, d'obrar lliurement i canviar.

La dignitat de l'individu deriva de la seva capacitat de ser just, de saber estimar..., i del fet de formar part de la unitat indivisible de l'univers.

L'ésser humà no pot existir deslligat del fet total i unitari de la creació de la qual forma part. Només en el marc d'una societat en comunió amb la resta del món al qual pertany pot existir realment lliure i realitzar-se.

L'individu ha de lluitar des de la perspectiva del llarg termini i del que és possible a partir del coneixement de la realitat, i ha d'alliberar-se, abans que res, de les pròpies limitacions, que deriven de la ignorància i que volen tenir allò que no és possible sense perill del propi equilibri psíquic.

L'ésser humà necessita trobar el seu equilibri a través del ritme adient, necessita saber tocar amb els seus sentits i assaborir lentament cada cosa per trobar-hi els seus valors i obtenir-ne la seva riquesa.

L'home ha nascut per a la vida i la llibertat, però tant l'una com l'altra només s'assoleixen a través de l'esforç de cadascú.

El cor de l'home té ànsia d'allò absolut.

Sobre la naturalesa humana: el món material, el món intel·lectual i el món espiritual

En la natura humana no hi ha només "instints" bàsics de naturalesa "material" o animal, sinó també de naturalesa intel·lectual i espiritual, que d'alguna manera configuren les seves necessitats. L'ordre social és un ordre lligat a aquestes necessitats humanes. És així que l'individu constitueix un fet històric, en què es poden distingir diferents nivells o estadis, que són conseqüència d'aquestes seves necessitats:

D'una banda, l'home té unes necessitats materials que ha de cobrir per sobreviure. Aquestes necessitats condicionen automàticament el seu comportament, i el fan ser com és: egoista, ambiciós...

Té també un nivell de necessitats psíquiques i intel·lectuals de les quals depèn el seu comportament: necessitat d'estabilitat psíquica i emocional, de reconeixement de la seva identitat, d'afirmació, de seguretat, una exigència de saber, de comprendre el món que l'envolta, els fenòmens que l'afecten, etc.

En la persona hi ha també permanentment una exigència absoluta de plenitud i de joia, una exigència de perfeccionament, d'estimar i de ser estimat; de la bellesa..., és a dir, un cúmul d'exigències espirituals que van més enllà de la pura necessitat material de subsistir i sobreviure i també de la necessitat intel·lectual, que transcendeixen la seva animalitat i fins i tot la seva racionalitat i que li confereixen una dignitat especial: que el fan persona.

El primer nivell i el segon són fàcils d'entendre i d'acceptar. Si bé el segon nivell depèn del grau de desenvolupament intel·lectual, és un nivell potencial, que no existeix més que quan hi ha cultura. Sense civilitat l'home es comporta quasi sempre com un animal, i és per aquesta raó que cal treure'l del seu isolament i que cal la societat organitzada, perquè és en ella que desenvolupa la seva capacitat.

El tercer nivell és una incògnita que supera, avui per avui, les nostres forces: és la comunió amb la resta de la humanitat, que el converteix en un ésser universal, que el completa i el fa més home. Som una part de l'univers creat i la resta d'aquest univers ens atreu amb una força centrípeta permanent; som univers creat i tendim a aquest univers, a formar-ne part de manera indestruïble.

Sobre la nostra condició espiritual

Igual com hi ha gent que indaga les lleis del món material, n'hi ha que indaga les del món psíquic i les del món espiritual.

Cada cosa porta a totes les altres, i totes elles, al seu creador. El coneixement de Déu és la part més important del coneixement de la realitat i la part més captivadora.

La descoberta de la llei de Déu constitueix, per a qualsevol home, la més gran aventura; per a aquesta aventura es necessita un valor que jo no he tingut mai.

L'home intueix Déu perquè n'és quelcom de la seva pròpia naturalesa. Com més ple està de coses mundanes, menys és capaç de percebre el que sorgeix del seu interior.

El pecat de supèrbia més gran que comet l'home, és el de creure's capaç, sol, d'entendre-ho tot i de poder vèncer el mal.

Per tal que l'individu assoleixi la seva vertadera llibertat cal donar a la vida de l'esperit el lloc que li correspon.

Allò que l'ésser humà ha de cercar abans que res és la seva pròpia transformació, per tal d'existir d'acord amb les lleis segons les quals ha estat creat.

La revolució més important que pertoca a cada individu abans que tot és canviar-se a si mateix. La principal contradicció de l'home consisteix a voler canviar el món i no ser capaç de canviar-se a si mateix.

En el món d'avui, els valors morals i ètics es veuen aclaparats, no gosen ni manifestar-se, insegurs del seu dret a existir.

Per a molts allò que no coneixen és com si no existís. No hi ha estupidesa més gran que la d'aquells que voluntàriament han deixat de creure en Déu.

Sense Déu no hi ha ni ordre ni direcció.

Sense Ell tot és arbitri i misèria.

Ell assenyala la direcció i fa possible la maduresa.

Sense Déu estaríem condemnats a la injustícia.

Escollir Déu és escollir la vertadera llibertat.

El sentit de la mort i del més enllà —de la transcendència— van lligats amb la idea d'un Déu creador que dóna sentit a l'existència.

No sé qui és Déu, però existeix, el veig cada dia que obro correctament.

L'esperit del bé i l'esperit del mal

Tinc per a mi, que hi ha en cada persona un esperit del bé i un esperit del mal, en lluita permanent:

L'esperit del bé, inserit en la seva ànima, a un nivell inconscient i no racional, que el fa aspirar a la bellesa, a la perfecció i a la plenitud.

L'esperit del mal, inserit en la seva ment, a un nivell també inconscient i no racional, que el fa voler ser el que no és, que el fa voler tenir i ser més que els altres, i que inspira la major part de les seves accions.

L'esperit del bé resta ofegat, la major part del temps, pel soroll de les nostres cuites mundanes i només sorgeix en el silenci, l'oració i la contemplació. L'esperit del bé només sorgeix de la negació dels nostres desitjos i de la nostra voluntat. A través del silenci sorgeix aquest esperit. Només el silenci t'uneix a la resta de l'univers.

L'esperit del mal és sempre present per ser el primer, per tal d'assolir els honors i la glòria efímera d'aquest món. Aquest esperit del mal troba el seu principal suport en les pròpies necessitats fisiològiques i psíquiques de l'individu, és a dir, en la seva necessitat de "supervivència" i de lluita per a tal fi.

M'inclino a pensar que en l'home les forces del bé i del mal responen a una exigència profunda de la seva pròpia naturalesa. Les forces del bé, en relació amb el llarg termini; les forces del mal, en relació amb aquesta vida mundana.

El cristianisme

El factor de civilització més gran que hi ha hagut en la història de la humanitat ha estat el cristianisme.

Jesucrist és el líder espiritual més gran de la història de la humanitat. Ell ens revela les lleis espirituals d'acord amb les quals l'univers ha estat creat.

Tothom qui actua contra les lleis que regeixen l'univers creat es destrueix a si mateix. Tot es regeix d'acord amb elles, i més aviat o més tard es posen de manifest i es compleixen sempre.

L'únic punt de suport vertader que tenim els creients és Crist, tota la resta falla. La verdadera vocació de tota persona és viure l'evangeli.

Que l'home normal no confiï en l'home normal pot ser encertat.
Que l'home de Déu no confiï en l'evangeli és un greu error.

Per arribar totalment a Déu cal deixar-ho tot.
El que no té res és el que està més disposat a servir Déu.

Allò que un creu posseir, el posseeix a ell.
Un és posseït per allò que creu posseir.

Fa més a favor de la conversió donar que predicar.
Estima més el qui dóna que el qui predica.
Donar és més bo per a qui dóna que per a qui rep.

Donar el que no es necessita és mostra de bon seny.
Donar el que es necessita és mostra de caritat.
Donar el teu temps és una mostra de solidaritat.
Però el qui més estima és qui dóna la seva vida per un altre.

Renunciar és acceptar..., el que és diferent.
És necessari desaparèixer, d'alguna manera, perquè existeixi la nostra possibilitat.

Quan m'he adonat de les poques coses que jo sol podia canviar, és quan he començat a pregar i a creure en l'oració.

Hi ha dues maneres de resar: l'una, demanant coses —exterioritzant— mirant cap enfora;
l'altra, escoltant el que sorgeix des de l'interior —interioritzant— mirant cap endins.

Estimar Déu sobre totes les coses vol dir intentar conèixer, discernir i obrar sempre correctament, d'acord amb la seva llei.

Estimar no és fer el que l'altre vol sinó allò que cal fer en cada moment pel bé de l'altre. Estimar vol dir obrar correctament. Només a través de l'amor i l'acció constructiva es troba la vertadera existència.

L'obrar correctament implica fer-se correctament i viceversa; obrar incorrectament implica fer-se incorrectament.

L'home no pot vèncer el mal per si sol, sense Déu; només Déu dona a aquell que l'estima la força per viure sense pecat, a aquell qui li parla, que s'hi comunica, a aquell que li prega.

Fes, Senyor, saber escoltar la teva paraula i notar la teva presència, que són a tot arreu, si se sap escoltar i mirar degudament.

Voldria que en morir la meva expressió reflectís bondat, paciència i comprensió. Essent expressió de la meva conversió interior.

M'agradaria que la meva reflexió es convertís sempre en una oració, Senyor.

Vós sou, Senyor, el resplendor i la llum inalterables. Vós sou l'encís vertader dels nostres cors. Il·luminats sota el vostre embruix de Déu i Pare, de Fill i Home, d'Esperit i Misericòrdia. Acolliu, Senyor, les nostres vides.

Crist ha vingut a fer-se solidari amb els qui pateixen, sobretot amb els qui pateixen injustament, amb els malalts i els pobres.

Ha vingut a revelar el Déu d'Amor i Misericòrdia i a donar sentit al dolor de la creu, com a redemptor del mal —del pecat— i el triomf sobre ell. El patiment injust —immerescut— redimeix.

El cristianisme és una doctrina revolucionària perquè, entre d'altres coses, ens fa a tots iguals.

L'església —poble de Déu— és la comunió de tots els creients, per la seva fe, amb Jesucrist.

La jerarquia eclesiàstica són uns quants que governen l'Església, que es converteix sovint en un instrument de domini i no de servei.

“Aquells que enraonen molt de Déu solen pensar poc en els homes.”

3. LA CONSTRUCCIÓ HUMANA

L'ésser humà es construeix a través d'allò que fa:
creant, es crea; destruint, es destrueix.

La construcció humana

En l'ésser humà hi ha l'esperit del seu Creador, que el lliga a totes les coses creades; és part de la creació universal i el seu fi és restar en comunió plena amb qui l'ha creat. Quan se n'allunya es desnaturalitza i es destrueix, perquè se separa del seu medi natural, que és existir d'acord amb les lleis segons les quals ha estat creat.

L'ésser humà ha estat concebut per esdevenir creador; la feina ben feta de cadascú ens fa creadors a imatge i semblança de Déu, i es reconeix perquè s'insereix de forma congruent amb les lleis que regeixen l'univers. La seva pròpia creació depèn i és conseqüència del seu obrar.

La creació de l'home es fa d'acord amb unes lleis pròpies, independents de la seva voluntat i consciència. Només es transforma positivament romanent d'acord amb les lleis de la creació universal, de manera que el seu desenvolupament depèn de la seva contribució en aquesta creació.

L'ésser humà es construeix a través dels seus propis actes: si la seva acció està d'acord amb les lleis de l'univers creat, ell mateix es fa positivament, creativament, si no, s'autodestruïx, per la qual cosa es diferencia de la resta en el fet que la seva evolució depèn d'ell mateix.

Fins i tot els mitjans que emprava l'individu per tal d'assolir els seus objectius el transformen. Emprant mitjans equivocats es fa equivocadament; els mitjans inadequats no creen mai cap fi adequat i no fan sinó destruir la mateixa natura humana. Allò que es construeix amb la maldat no és mai el bé. Aquell que obra correctament es fa millor i se sent més lliure; el que obra incorrectament es fa pitjor i més esclau.

L'home és un fet històric: malgrat que la seva potencialitat és en ell des del principi, la seva plenitud no l'assolirà totalment fins a la fi del temps, a través d'una dinàmica i d'un procés evolutiu sense fi. L'individu ha estat creat per al progrés tant des d'un punt de vista orgànic com psíquic i cultural.

L'ésser humà, en construcció permanent

L'ésser humà és un fet dinàmic en construcció permanent. Es construeix a si mateix al llarg de la seva vida, a través dels seus actes; de la seva acció, en deriva la seva pròpia construcció. Per això l'equilibri i la plenitud que, d'una banda ansieja i cerca constantment, es troben condicionats per la seva pròpia naturalesa, que comporta, de l'altra, una necessitat de progrés i, per tant, de canvi permanent. Aquesta dinàmica configura tota la seva existència.

Malgrat el seu desig d'estabilitat, l'individu, en la seva construcció, en el seu moviment, en anar d'un punt a un altre, resta en una inestabilitat o desequilibri permanent. En aquest moviment i en el seu decurs, hi ha unes lleis universals immutables que actuen malgrat la seva voluntat. I que actuen, en bona mesura, a partir del mateix comportament humà, de manera que tota acció té les seves conseqüències. Aquestes conseqüències es produeixen a curt o a llarg termini, i van més enllà d'allò aparent.

La construcció de l'home, que no coneix quasi res sobre si mateix, depèn dels seus propis actes: en obrar creativament es construeix, en obrar destructivament es destrueix. L'esperit del bé que nia al seu cor el lliga a la resta eternament; l'esperit del mal el lliga a les coses temporals. En aquest seu camí hi ha unes lleis que s'han de respectar; en obrar-hi d'acord, d'acord amb les lleis del Creador, l'home troba el seu vertader desenvolupament, en obrar-hi en contra es destrueix.

L'individu estableix la seva comunicació amb la resta en obrar creativament; en obrar destructivament se separa de la resta, s'isola, es tanca en si mateix, s'ofega i s'autodestruïu.

Els diferents nivells o estadis de la naturalesa humana i les seves lleis

El món material, el món intel·lectual i el món espiritual dels quals formem part es troben regits per les seves pròpies lleis. L'home investiga i tracta d'assolir el coneixement de les lleis que regeixen el món material, però sap ben poca cosa de les lleis que regeixen el món psíquic i/o intel·lectual i el món espiritual. Per raó d'aquests diferents nivells, l'individu es mou i actua amb uns determinats comportaments.

El primer nivell, el material, que comporta la lluita per la seva supervivència —quan no existeix llei (“l'estat de dret”), sota la llei de la selva—, té a veure amb la seva naturalesa instintiva, “animal”, que és sempre certa. És el nivell de l'instint, del temor i de l'angoixa; en ell l'individu resta isolat.

En el segon nivell, l'intel·lectual, superat el primer, l'home dedica el seu temps al propi desenvolupament i a comprendre el món que l'envolta, es troba lligat al món de la cultura i és d'on pot derivar una certa voluntat de servei en funció dels interessos del conjunt de la societat, té a veure amb la seva naturalesa racional, que és, de fet, només potencial. És el nivell de la filosofia i de la raó.

El tercer nivell, l'espiritual, és el de la comunicació de l'home amb la resta de la humanitat; en ell hi cerca la bellesa i la veritat, la justícia i la llibertat. Aquesta és la bandera que roman de manera innata al seu cor; es correspon amb la seva naturalesa espiritual, que és també només potencial. És el nivell de l'esperit i de la fe.

Els tres nivells s'incardinen entre si, encara que hi ha vegades que apareixen com si existissin de forma independent. En correspondència amb aquests tres nivells, hi ha com tres nivells de consciència:

1. La consciència animal, en el seu instint primari de la necessitat de supervivència.
2. La consciència racional, que s'adquireix a través del raonament i la filosofia, lligada a la llibertat d'escollir que té l'home, com a ésser lliure i intel·ligent.
3. La consciència espiritual o de l'esperit, que només sorgeix quan tota la resta calla, quan l'home es fa no res, d'alguna manera quan es deixa de ser “humà”. En aquest nivell l'home actua intuïtivament, des d'una “veu” interior que el guia per fer-se un amb la resta.

Encara que aquests nivells són diferents, en conjunt són els que mouen l'individu a actuar d'una manera o altra i consegüentment a rebre'n les conseqüències, d'acord amb la llei suprema de la creació, que és única i ho lliga tot.

El cicle de la vida

En l'ésser humà, l'exigència de perfeccionament i plenitud constitueix una necessitat permanent i inalienable; i en relació a ella actua, i d'aquesta manera es fa a través de la seva pròpia lluita per la supervivència i per tal d'assolir el seu desenvolupament i la plenitud que cerca.

Cada persona és hereva de tot el passat, història dels seus predecessors i en conjunt de tota la humanitat. Tanmateix, a través del cicle de la vida humana, que es repeteix per a cada individu, aquesta humanitat va canviant i progressant.

El cicle de la vida és aparentment sempre el mateix: néixer, créixer i morir.

- néixer: que vol dir ignorants i condicionats per la pròpia natura.
- créixer: que vol dir adquirir coneixement i desenvolupar-se i que implica el dolor i en deriva la llibertat.
- morir: que significa el descans i que suposa l'avenir i la pau.

L'ésser humà neix ignorant i condicionat a tot arreu, és a dir molt limitat. Créixer implica lluitar per tal d'adquirir coneixement i emancipació, i comporta el dolor i en deriva la llibertat. Morir significa el descans i, tal vegada, la comunió plena amb el Creador.

L'individu neix a tot arreu cridant per les seves necessitats, des de les seves pròpies limitacions. S'adapta al medi per tal de subsistir. I així, d'alguna manera, no hi ha ni hi ha hagut mai civilitat més que en relació amb la pròpia necessitat; i no hi ha a la història bons o dolents, com en les pel·lícules, més que en relació amb els propis límits i requeriments. D'aquesta manera es configura el progrés humà i social.

Bàsicament, tots els éssers humans som iguals. I el cicle de la vida és també semblant per a la majoria: néixer, créixer i morir.

.....

L'individu neix sense condició física ni intel·lectual:
en la necessitat i en el desordre,
amb tanta gradació com es vulgui, però neix així.

L'home és sempre en un interval o altre, de manera que, en un cert sentit, no és mai res definitiu. Desenvolupar-se significa adquirir consciència de la realitat, alliberar-se de l'ego i retrobar la vertadera naturalesa espiritual.

La nostra ànima constitueix una referència vertadera.
La nostra ment: el conscient i racional que pot conduir l'home.
El nostre subconscient: l'instint i l'automatisme.

El dret de la persona a viure amb dignitat no l'allibera pas de la seva pròpia responsabilitat per fer que això sigui possible.

El més important és ser un mateix.
No ser això o allò. No. Tan sols ser un mateix.

Importa l'ésser, més que el saber, tot i que hi ha un procés dialèctic entre el saber i l'ésser de transformació de l'un en l'altre. Nosaltres som allò que pensem, allò que creiem i allò que fem.

Ser un mateix no depèn dels altres sinó de nosaltres mateixos, encara que la nostra personalitat es fa en relació amb allò que és extern.

No oblidis mai que en l'“ésser”, el saber i les paraules no en són el més important. Voler ser és sempre conseqüència de no ser.

En l'“ésser” la forma és tan important com el contingut. L'esperit, la ment i el físic han de coexistir de manera equilibrada.

El “ser” es compon d'un conjunt de sistemes, que només quan junts són quelcom coordinat, aquest “ser” adquireix sentit.

L'home, o viu i no pensa, o pensa i no viu.
Ha de viure pensant, més que pensar a viure.

L'individu s'acomoda a les circumstàncies, però, canvia realment?
L'estímul és extern, el pensament i el sentiment són interns.

L'escala humana té uns límits que no poden ser sobrepassats: la solitud i la comunicació demanen possibilitats per a la solitud i la comunicació.

La persona es transforma a través d'allò que fa. Per això, el treball és el primer deure de tot individu, perquè és la seva primera necessitat. El treball és l'element ordenador de l'avenir del propi ésser humà.

L'ésser humà: animal racional

L'home es troba dotat, a més d'una ànima o referència a l'ésser vertader que nia permanentment al seu cor i que es troba lligada a l'esperit universal de totes les coses, també d'una ment en part lliure en part condicionada: en part oberta al futur, en part programada pel passat.

Segons quina hagi estat la seva experiència, l'individu ha incorporat a la seva memòria genètica uns automatismes que es disparen autodefensivament davant dels mateixos fets que els van provocar. De manera que aquest automatisme inconscient, ment inferior, governa moltes vegades les reaccions humanes instintivament, sense donar opció a la ment superior perquè discerneixi i decideixi sense temor.

La ment inferior estableix de manera subconscient un automatisme irracional en les reaccions i el comportament humans, contra la ment superior, que de forma conscient tracta d'aconduir la vida racionalment.

Així que hi ha una ànima que és la referència principal de l'home, "essència" i referència absoluta, ofegada moltes vegades per l'instint de supervivència, en funció d'interessos i necessitats a curt termini, que ens allunya de la comunió amb la resta de la humanitat. Però també hi ha una ment superior que pot governar lliurement la persona per tal que actuï correctament; (en oposició a la ment inferior, programada pel nostre passat i que instintivament reacciona en funció del temor del desconegut sense cap perspectiva ni consciència de la realitat vertadera).

La construcció de l'ésser humà es realitza a través d'un procés dialèctic sense fi d'experiència de la pròpia consciència, a partir de la seva capacitat intel·lectual i de la seva acció. Allò que es pensa i s'experimenta, acaba incorporat com a "substància" a través de la seva consciència.

pensament acció consciència esperit

.....

L'individu pot percebre, reflexionar, comprendre, memoritzar, imaginar i sentir.

I pot comunicar-se amb els altres, pot comunicar-se amb el cos, la paraula que emana del pensament, la poesia, la filosofia i l'art, però sobretot amb la seva acció constructiva a partir de la seva consciència de pertinença a una societat que es troba tota ella relacionada entre si.

El raonament pot implicar el coneixement de les coses, però no implica l'ésser.

La ment necessita un marc de llibertat per desenvolupar-se correctament.

Tots els experiments “conductivistes”, on la ment es veu “conduïda”, són utopies. La ment que no es fa dins un marc de llibertat es veu manipulada i es programa incorrectament.

L'individu està condicionat en la seva evolució per la natura de la seva consciència. El cervell ha d'arribar a regular l'inconscient pel camí de la veritat i del bé.

La ment no pot mantenir-se en un mitjà constantment hostil sense veure's afectada. La ment humana no pot romandre a llarg termini en situació inestable sense perdre el seu equilibri.

La velocitat del canvi provoca la inadaptació de la ment i dels seus hàbits. En conseqüència, el “desequilibri”, és a dir el moviment, s'ha de produir en dependència a la seva capacitat d'assimilació.

La ment ignorant és una ment fantasiosa. Imagina sempre les coses a l'inrevés de com són. La imaginació omple la ment inculta de fantasies. L'única imaginació que té sentit és aquella que es basa i es fonamenta en el coneixement de la realitat.

La mentida crea en si mateixa desordre, per això té un efecte pernicios sobre la ment de gran transcendència. La mentida no té passat ni futur.

La mentida no és només l'autodefensa dels dèbils, és també el món en què viu permanentment el malalt mental.

En l'àmplia gamma de colors de l'arc de Sant Martí, no sé que hi hagi ni el blanc ni el negre, i tanmateix moltes ments funcionen només en la gamma del blanc o del negre.

És molt important tenir el cap en algun lloc. En la vida de les persones hi ha d'haver un eix, una direcció.

L'estabilitat i el moviment

La ment funciona com un ordinador que va coordinant dades; és per això que, després de plantejats els problemes degudament i considerats tots els seus punts de vista, s'ha de deixar que treballi sense pressionar-la. Un problema ben analitzat comporta automàticament la seva resolució. Però els problemes només es poden resoldre correctament si es disposa de totes les dades que hi concorren. El cervell és una computadora; qui obté una informació adequada avança cada dia més en la comprensió del sistema.

Ara bé, la ment que no s'omple del vertader coneixement s'omple igualment d'una cosa o una altra des de la seva pròpia fantasia o imaginació; es produeix la substitució del coneixement objectiu per raó de la simple necessitat subjectiva. A partir d'això, una ment ignorant o equivocada és una ment que tard o d'hora emmalalteix. Moltes malalties són el resultat d'actuar contra les lleis d'acord amb les quals un existeix.

La ment tendeix, per pròpia inèrcia, a l'estabilitat "psíquica"; aquesta estabilitat té molts punts d'equilibri aparent. La vida, tanmateix, és un fet dinàmic, implica moviment, canvi; tot allò que no es mou resta d'alguna manera inanimat. En la vida real, la dialèctica que s'hi produeix consisteix, d'una banda, en la necessitat d'estabilitat, de l'altra, en el canvi també necessari i, conseqüentment, en el camí que es recorre entre un punt d'equilibri i un altre.

De manera que l'ésser humà tendeix a l'estabilitat per raons psíquiques, de supervivència i aparent benestar, i també per raons d'inèrcia mental. Però la vida és moviment, és un fet dinàmic, la qual cosa esdevé aparentment contradictòria amb la necessitat d'estabilitat emocional i intel·lectual. L'home està aparentment creat de forma contradictòria: d'una banda el cervell treballa sempre buscant l'estabilitat, de l'altra, la vida, a través dels corresponents estímuls, és "moviment", és a dir, canvi. La vertadera existència és un moviment continu i una evolució constant; encara que no uniforme.

D'aquesta manera ens trobem que la ment tendeix sempre a recobrar l'equilibri psíquic però que aquest es veu constantment modificat en aparèixer nova informació. Hi ha gent, la immensa majoria, que, buscant l'estabilitat, perden el moviment, i si la troben —l'estabilitat— és a canvi del "viure". L'equilibri es troba quan, en un marc de referència estable, la dinàmica de la vida produeix el canvi a un ritme adient per a l'individu, d'acord amb les seves condicions.

Psicologia

Intel·ligència?: psicologia.

La línia recta no és mai el camí més curt, només ho és en geometria.

L'equilibri psicosomàtic s'ha de mantenir a diari.

Aquello que mueve al ser humano no es la razón sinó el corazón.

No perdis el temps imaginant allò que els altres pensen de tu, perquè no és el mateix.

No et refiïs mai de la primera paraula dels homes, deixa'ls que hi dormin... i potser l'endemà...

No confiïs en ningú que cregui cegament en tu; de la mateixa manera deixarà de creure-hi.

Desconfieu de l'opinió d'aquells que parlen d'allò que no coneixen, tant si ho alaben com si ho critiquen.

Quan les coses van bé es ressalten les virtuts, quan les coses van malament es ressalten els defectes.

El més difícil és haver de mostrar cada dia la teva aptitud.
I el més estúpid és pretendre mostrar aquesta aptitud.

La societat competitiva exigeix que cada dia "donis la talla".
Però l'home, pobre, és feble i inconstant.

És més fàcil dominar amb l'afecte que amb el desafecte;
amb l'amor que amb la ràbia;
a les bones que a les males.

Sols la necessitat fa evolucionar i comprendre; no pas les raons dels altres.
No serveix de res el raonament que va contra la necessitat.
No es pot anar en contra del que és més fort que la raó.

Quan algú t'increpa indegudament deixa'l que parli, si contestes les seves bestieses després ell dirà que tu li has dit... Qui ha perdut el control espera que tu el perdis i s'agafa a qualsevol cosa per justificar-se.

Quan et discuteixes amb algú l'únic que importa és el temps que tardaràs a oblidar-ho, de manera que com menys hagi parlat millor.

No es pot raonar, tot emprant la veritat, amb aquells qui tenen la ment pertorbada. Allò que és irracional no pot ésser tractat racionalment.

És equivocat imaginar que una persona que no és intel·ligent es comportarà intel·ligentment.

És propi de persones nobles reaccionar davant les dificultats amb noblesa, i de les que són mesquines, amb mesquinesa.

He comès moltes vegades l'error de creure en la gent, pensant que eren nobles i intel·ligents; la majoria no són ni una cosa ni l'altra, sense coneixement ni personalitat, es venen sempre al millor postor.

Hi ha gent que són tan coneixedors de la poca importància de les paraules que diuen sempre el que els convé i fan després també el que volen.

L'individu que no té altres valors o mèrit es creu que els dels altres estan en referència als seus propis. L'estúpid es recrea en la seva pròpia estupidesa.

Si tinguessis la mateixa capacitat d'observar-te que tens d'observar els altres, faria temps que sabries com ets. I t'ajudaria a millorar el comportament.

Allò que en els adolescents és cosa normal,
en els adults seria cosa de poc seny.

El que és vàlid per als altres també ho és per a tu.

Em molesta que em diguin el que ja sé. Supèrbia?
M'agrada, em satisfà, que em diguin allò que no sé. Humilitat?

El vertader sentit de l'humor només es troba en la gent vertaderament seriosa.

Dues persones i el riure poden constituir un conjunt harmònic.

Quan no ens uneix res més que les paraules, no ens uneix res.

El raonament és a la bellesa com un brètol a una papallona.

Quan era més jove creia que amb la raó es podria "dominar" el món, que amb la raó es podia canviar tot, després vaig observar que no, que hi havia interessos s'imposaven sense cap raó. El fracàs de la raó i la lògica, davant el diners, el poder o la política i altres interessos és sempre indubtable.

La creació evolutiva

No sabem del cert quina ha estat l'evolució humana. Aparentment, però, hi ha com una gradació que té a veure amb aquests tres estadis o nivells diferents que s'han anat desenvolupant al llarg de la seva història. Els tres estadis estableixen el que són la prehistòria i la història de la humanitat:

El primer estadi, al nivell de la seva naturalesa animal. És l'estadi de l'instint i del sentiment, però d'una gran manca de consciència social.

El segon, al nivell de la seva naturalesa racional. Nivell de la seva ment: nivell social i cultural. És l'estadi intel·lectual i de la racionalitat.

El tercer, al nivell de la seva naturalesa espiritual. Nivell de la seva consciència (ànima). És l'estadi de la consciència racional i espiritual.

L'ésser, que no el posseir, es configura i evoluciona també a partir de cadascun d'aquests tres nivells existencials, que d'alguna manera són els de la seva animalitat, la seva racionalitat i la seva espiritualitat.

En la incultura l'individu roman en la seva prehistòria. La lluita per la subsistència material deslligada del fet cultural és l'etapa prehistòrica de la humanitat. La lluita per la subsistència és una lluita de "llops", en l'estadi de la seva animalitat.

El fet cultural i el fet espiritual són el seu destí i l'etapa final de la vertadera civilització humana. La construcció de la societat implica la construcció de l'home racional i de l'home espiritual.

Per tant, la vida pot estar referenciada així a tres estadis diferents: el de la suficiència material, l'intel·lectual i l'espiritual, en correspondència amb la seva lluita per l'alliberació de la fam, de la ignorància i del mal. El progrés en allò material no té cap sentit si no es produeix també en els altres camps.

L'home és un de sol, però per tal d'"entendre'l" cal analitzar separadament les seves diferents necessitats i les seves diferents possibilitats.

4. LA FORMACIÓ HUMANA. L'EDUCACIÓ

Per tenir la capacitat de jutjar
s'ha de tenir abans la capacitat de comprendre.

La formació humana. L'educació

El problema moltes vegades no és els problemes que s'han de resoldre, sinó les persones que els han de solucionar. En tots els camps, el factor més important és la qualificació humana.

Un dels obstacles més importants al progrés de l'individu i de la societat el constitueix el mateix ésser humà, ja que l'únic cicle que en la història de la humanitat es repeteix per a cadascú és el que va del néixer al coneixement, i en paral·lel a fer les coses ben fetes.

Allò que em limita només és en mi.
Allò que em limita sóc jo mateix.

La ignorància sumeix l'ésser humà en la confusió i la inquietud.

La història de la humanitat comporta la transmissió dels coneixements d'una generació a l'altra. La història mostra l'experiència humana i de la societat en la seva vertadera dimensió.

Quan el present no t'agrada, és difícil entendre les raons de la història.

La nostra herència: oblit de l'arrel i de l'avantpassat.
Una persona sense arrels difícilment comprendrà certes coses.

Un individu sense cultura és un individu sense referències,
sense cultura no hi ha fonaments.

L'ésser humà es fa a través de la seva experiència, sobretot des de l'experiència de la necessitat i el treball. A través del treball l'individu s'educa, es forma i es transforma.

Només els homes que afronten les dificultats se salven.
El preu que s'ha de pagar és el treball de tota una vida.

En la nostra raó i la nostra voluntat hi ha la nostra esperança.
Tenir esperança en el futur i en nosaltres mateixos.

La majoria de gent no sap el que més li convé, i aquells que ho saben no coneixen el camí per arribar-hi. La majoria són *borregos* que no saben res, ni van enlloc.

L'educació a través del càstig i la repressió és cosa d'aficionats.
La repressió comporta sempre una reacció igual i de sentit contrari.

L'educació a través de l'incentiu i l'estímul és cosa de professionals.

Sense estímul no hi ha interès, ni estudi, ni treball, ni progrés.

La tolerància i la paciència ensenyen a ser pacient i tolerant.

El problema de l'educació és fonamentalment un problema de mestres.
La tasca d'ensenyar és una tasca per a professionals, no per a aficionats.

Sempre he tingut la sensació que els que no expliquen bé les coses —o no saben explicar-se— és perquè no entenen bé allò de què parlen.

Moltes vegades és més breu explicar les coses detingudament que, volent ser breu, fer-ho amb poques paraules.

L'individu sol no acceptar allò que no és capaç de comprendre, però en realitat allò que no comprèn és la seva pròpia limitació. El més gran desconegut de la realitat per l'home és ell mateix.

Es diu que si ets capaç de trobar tot el que hi ha involucrat en un bocí de pedra, seràs capaç de comprendre tot l'univers. I que cada dia es poden trobar aquelles coses que donen sentit a aquest dia.

Em costa tant adquirir nou coneixement com deslliurar-me del que és obsolet.

La necessitat del coneixement és més imperativa que la por, com la veritat ho és més que la mort.

Tanmateix és cert que qui no accepta el joc a mort per la vida —de què pot morir a cada instant— no pot tampoc viure cada instant plenament.

Sovint, la nostra educació és la nostra presó.
Per a sortir de la teva presó has de prescindir de la teva educació.

Això sí, s'ha de trencar un dia o altre amb el costum, amb la inèrcia,...com amb la família, per poder viure la vida que és de cadascú.

La diferència entre un nen i un home és que per al nen tot el món ha de girar al seu entorn, mentre que en el cas de l'home, individu social, ell es part solidària d'aquest món, i tot el que hi ha en ell li ha d'importar.

El coneixement que avui l'home pot obtenir ha de servir-li per fer-lo més lliure i creador.

Només sobreviu qui està preparat per al canvi, qui té una mentalitat flexible i adequada per acceptar que les coses evolucionen i que ho fan molt de pressa. La vida és un fet dinàmic, qui no ho entén, o no ho accepta, està condemnat a sucumbir.

El nostre món i l'ésser humà en ell: creador o alienat

Aquest món material i espiritual que ens envolta i del qual formem part té les seves lleis; inserit dins aquest món es troba l'individu i la societat que s'ha constituït. Aquest individu, peça singular de l'univers creat, es construeix també d'acord amb unes lleis que actuen malgrat ell, les conegui o no, en tingui consciència o no, però que actuen en bona mesura en dependència del propi comportament humà i de l'entrellaçament de les accions humanes.

L'ésser humà és part d'aquest món i hi pot romandre actiu o passiu, segons la seva voluntat. Pot participar en la creació, o bé pot romandre-hi passiu i alienat. També pot oposar-s'hi, pot, per tant, esdevenir destructor, contrari a les lleis genuïnes d'acord amb les quals evoluciona l'univers. El progrés de la humanitat només és possible si es té en compte aquestes lleis i s'hi actua d'acord.

L'individu pot, doncs, dins d'aquest món, romandre-hi activament o passivament per tal d'assolir els objectius del propi desenvolupament, i amb els seus actes contribuir a la creació o bé a la destrucció de la societat i de l'univers, igual que de si mateix. La creació de l'home es realitza a través d'ell mateix. Ell n'és l'instrument per mitjà del qual es transforma.

I igual que les lleis que governen l'univers (inclosa la creació humana) existeixen malgrat l'home, també existeixen unes lleis que "governen" les relacions humanes malgrat ell. La conseqüència del seu desconeixement és que l'individu no pugui, moltes vegades, controlar el resultat de les seves accions, perquè aquestes s'entrellacen al mateix temps amb moltes altres i això fa que aquest resultat esdevingui diferent de l'esperat.

El treball

“El nostre món” no ha estat creat definitivament, es transforma amb el treball dels homes. De forma que l’home, que és part inseparable d’aquest univers, pot contribuir a canviar les coses per a bé o per a mal, o hi pot romandre passiu. L’univers té les seves pròpies lleis i l’individu pot actuar d’acord amb aquestes lleis creativament, o bé en contra, destructivament.

La societat ha estat creada directament pels homes, i el resultat de les nostres accions pot estar o no d’acord amb les lleis de l’univers del qual formem part. El nostre destí és romandre treballant per millorar la nostra societat d’acord amb les lleis que regeixen la creació universal. És d’aquesta manera que també l’individu contribueix a la seva pròpia creació.

El treball centra tota la història de la humanitat. Marx explica com, a través de treballar i transformar la natura exterior a l’home, al mateix temps, aquest transforma la seva pròpia naturalesa, fent-se i desenrotllant les seves qualitats. El treball és l’instrument per mitjà del qual l’individu es forja a si mateix. Esdevé així la seva primera necessitat, tant per a la seva supervivència com per a la seva pròpia transformació.

Per aquesta raó, és difícil imaginar un món en què no s’hagi de treballar. No hi ha alternativa: el creador es crea, alhora, a si mateix. Per això aquells qui veuen el treball com una maledicció no han entès res de com està fet l’home, ni de com es transforma. El treball no és una maledicció, sinó, per contra, allò a través del qual l’home es crea.

De manera que el treball és per a l’individu una necessitat doble, per sobreviure i per fer-se a si mateix, i per això, també, és el seu primer dret i deure. El treball es converteix així en el principal element ordenador de l’existència humana. L’experiència del treball és ordenadora i socialitzadora. De fet, aquell que treballa és un individu social, aquell que no, un individu insolidari.

L'experiència. L'acció

Hom pot passar tota la vida llegint o imaginant sobre determinats conceptes i no haver-hi entès mai res; sols l'experiència directa, activa, no d'espectador, és font principal de coneixement. Les coses més importants de la vida no s'aprenen llegint. Hi ha coses que només si es viuen és possible entendre-les. Una persona podria estar tota la vida llegint o imaginant sobre l'amor o l'odi i no haver entès mai res. Igual que un cec podria estar imaginant tota la vida com són les coses que no veu.

La gent ignora el valor de les coses perquè no les coneix a través de la pròpia experiència, no utilitza els seus sentits ni les seves pròpies possibilitats. I d'aquesta manera hi ha gent que viu de les idees dels altres durant tota la seva vida, la qual cosa no els permet mai adquirir una independència de judici. Les persones no coneixen el valor de les coses perquè no les experimenten; només en coneix el valor aquell que les ha tingut a les mans, sigui la misèria o el poder, sigui l'odi o l'amor.

Independentment que una cosa agradi o no, és difícil d'apreciar-ne el valor si no es coneix a fons, i en general no es coneix bé si no "s'exercita". Posem per exemple: l'espectador d'un partit de futbol que no ha jugat mai a futbol, difícilment sabrà distingir la dificultat del toc d'una pilota. O bé, l'espectador d'un *show* musical, difícilment podrà valorar l'actuació si ell no ha actuat mai.

L'individu no aprèn res més que allò que fa, ni sap res més que allò que ha fet (el que experimenta a través d'allò que fa, que pensa, que sent); tot i que l'ambient cultural en determina el comportament i és la circumstància, l'entorn, que el condiciona i influeix en ell decisivament.

.....

Nuestro destino se forja a través de nuestros actos. El destino verdadero es aquello que surge después de haber obrado correctamente.

Només sé allò que he fet.
Només apreng allò que faig.

El ser humà no és objecte que pugui emmotllar-se a caprici;
després de cada experiència s'és un altre ésser.

Hi ha d'haver la subtileza intel·lectual necessària per fer que allò que teòricament és possible ho sigui també a la pràctica.

*Lo importante en la vida es haber hecho alguna cosa,
no el haber vivido muchos años.*

Sense experiència el coneixement resta inconsistent.
Cal experimentar allò que un creu; la mateixa vida ensenya si un actua.

Per conèixer les persones s'hi ha de tractar..
No és el títol el que fa les persones, sinó els seus actes.

De la necessitat per sobreviure a la passió per la vida.
De la lluita i el sofriment, en sorgeix la llum i la joia.

Per viure la vida intensament, s'ha de viure a poc a poc,
a un ritme adequat i de forma integral.

Un ha de procurar governar la seva vida, no la dels altres.
Cadascú hauria de jugar el paper per al qual ha estat creat.

Abans de decidir-te a dir o a fer quelcom, dorm-hi, i després fes el que calgui.
Per fer qualsevol cosa s'ha de tenir salut, i per fer-la bé s'ha d'estar descansat i tranquil.

Una cosa és conèixer el que cal realitzar o transformar,
i una altra de ben diferent, la possibilitat d'assolir-ho.

Hi ha coses que no estan fora de lloc, però sí de temps.
Allò que està fora de lloc està també fora de temps.

És pitjor fer, quan no és oportú, que no fer.

No s'ha d'obrar per obligació, sinó per convicció.

La intel·ligència és una facultat que no es demostra parlant; les persones intel·ligents són aquelles que parlen poc i fan quelcom.

Quan sento algú que parla massa, penso:
"teoria, tan sols teoria!"

No és necessari fer grans discursos per explicar una idea, perquè les coses no s'entenen a través dels discursos, sinó de l'experiència.

És l'acció el més important, no les paraules. Un discurs deslligat de l'acció és un discurs inconnex.

La distància més important entre la idea i l'obra sol estar en la manca de voluntat i valor.

L'individu desenvolupa les seves possibilitats a través de l'exercici; aquell que roman aturat malmet el seu propi desenvolupament.

L'energia humana és limitada. Estan equivocats en aquest sentit aquells que creuen o prediquen que es pot començar cada dia una vida nova. Per això, és molt important començar bé la primera.

“El que puguis fer avui no ho deixis per demà” és una dita equivocada si s'interpreta en el sentit de treballar fins a quedar exhaust.

El fer les coses ben fetes és un plaer. La gent a qui agrada treballar és perquè ha trobat gust al treball i és perquè el fa ben fet.

S'ha de valorar la iniciativa individual, sense la qual no hi haurà resolució per als problemes de la societat.

Los ineptos excusan su incompetencia en una madeja indestriable de razones.

Sobre l'acció i la reacció

Hi ha dinàmiques que són imparables. Per això és equivocat desencadenar certs processos. Hi ha dinàmiques que generen la pròpia inèrcia destructiva, com una reacció en cadena. A cada acció li correspon la seva reacció, que al mateix temps es pot convertir en causa-acció d'altres reaccions.

La dialèctica acció-reacció encadena d'ordinari la majoria dels individus. Només se supera amb intel·ligència, amor i comprensió.

ACCIÓ	REACCIÓ	
	III	
	ACCIÓ	REACCIÓ
		III
		ACCIÓ
		encadenament sense fi

L'acció i la reacció es situen en aquest cas al mateix nivell. L'única manera de trencar amb aquesta dinàmica és situant el "debat" a un altre nivell.

En molts casos és millor respondre amb el "silenci". I en els altres amb una acció que trenqui amb la cadena.

A tota ACCIÓ li correspon una REACCIÓ EQUIVALENT, i per això és important OBRAR SEMPRE CORRECTAMENT.

Obrar correctament

L'objectiu de l'educació no és el coneixement pel coneixement, sinó per a l'acció: d'una banda, perquè l'home es fa i es coneix a si mateix a través de la seva experiència, i de l'altra, recíprocament, és de fet només a través de l'experiència que es pot assolir un coneixement objectiu de les coses. També és a través de l'acció que es transforma el món, i per tant les condicions de la mateixa existència.

Per aquestes raons, és fàcil observar que des del vertader coneixement, per a l'home savi, les alternatives a l'hora d'actuar són molt reduïdes, i que per això, de fet, la llibertat no existeix més que per decidir allò que cal fer, que paradoxalment es troba en una sola direcció: és unidireccional.

D'aquesta manera s'esdevé que l'únic que importa és obrar sempre correctament. I a partir d'aquí, saber llegir i interpretar el significat de les conseqüències que se'n deriven, igual que el significat de les conseqüències de l'acció incorrecta.

Així, l'ésser humà pot esdevenir creador o destructor, o bé passiu i alienat. El creador és la persona integrada perfectament en l'univers. El destructor és aquell egoista que, tot destruint, acaba destruint-se ell mateix. I l'individu passiu és aquell alienat que no entén res, i que per això rebutja tot el món del qual, vulgui o no, forma part.

5. LA MALALTIA

La ment sana és tan perfecta que no s'acomoda mai al desordre. El desordre és conseqüència de malaltia: neurosis, paranoies...

Moltes malalties són el resultat d'actuar contra les lleis d'acord amb les quals un existeix.

La ignorància i la mentida

Hi ha dos enemics que són, a tot arreu, insuportables:
l'un és la ignorància, i l'altre, la mentida.

Actuar des de la ignorància o des dels dèficits de qualsevol altra naturalesa és un condicionant extraordinari que subordina el pensament i l'acció humans. Només l'acció que té lloc des dels supòsits de la suficiència de recursos materials, intel·lectuals i espirituals té la possibilitat de ser exercida correctament i amb eficàcia.

La mentida sorgeix en molts casos per tal de justificar el propi comportament. En no correspondre's amb la realitat, quan s'ha de tornar a recordar és molt difícil de fer-ho. Per això, els mentiders es consideren a si mateixos gent de poca memòria.

La mentida no té passat ni futur: no té passat, perquè no ha existit mai realment, i no té futur perquè s'acaba descobrint sempre, ja que no es correspon amb cap fet real i, quan es tracta de recordar-la, al cap d'un cert temps, és pràcticament impossible.

La ignorància i la mentida solen anar juntes.
La mentida és comunicació.
El que s'incomunica s'autocondemna.
La mentida fabrica la seva pròpia infelicitat.

La veritat no és acomodàcia,
per això té pocs amics.
La veritat és.

La veritat és atractiva, estimulante, bella.
La mentida és abominable, és una carota per anar per la vida, sense afrontar la pròpia responsabilitat. És signe de debilitat i/o de maldat.

Psicopaties.

Des que neix, el cervell es troba influït per condicions diverses i és dipositari de disposicions patològiques que l'afecten. La ment pot haver heretat o pot desenvolupar certes patologies; n'hi ha d'irreversibles que es posen o es posaran de manifest segons les circumstàncies.

Sota determinades circumstàncies la ment pot desenvolupar ràpidament les seves patologies; l'adaptabilitat (psicològica) de la ment a "l'atmosfera" creada pot amagar o, per contra, posar de manifest tals patologies. D'una manera o altra, tothom pot emmalaltir tard o d'hora.

També la ignorància sumeix l'ésser humà en la confusió i en la inquietud. La malaltia de la ment que és conseqüència de la ignorància, una vegada troba els seus propis ressorts d'autodefensa, no es canvia fàcilment. I a partir d'aquí, amb una persona malalta no es pot raonar, li has de seguir el corrent.

De la mateixa manera que és inútil esperar res intel·ligent del qui no ho és, també és inútil intentar raonar amb una ment malalta, per més equivocada que estigui. I per això, moltes vegades és difícil tractar amb el raonament els homes, i més ho és encara amb la societat en conjunt, on les histèries i les malalties individuals i col·lectives s'hi amaguen i hi prenen cos.

Una de les psicopaties més freqüents és la paranoia. El paranoic es coneix per la mentida que ell mateix se subministra com una droga. Aquest tipus de mentides són sempre les que van lligades amb deliris de grandesa, autocomplaença i protagonisme personal. Són capaços de fer aparèixer les mentides com a veritat. En la seva ment ho són.

El paranoic omple la seva ment, a falta d'un vertader coneixement de la realitat, dels propis deliris, com si fossin realitat i possibles. Es forja un món a la mesura de les seves necessitats, i el seu desig és poderós. Però és un home dèbil dominat pel poder d'una ment delirant més forta que ell.

Naturalment els paranoics són perillosos per a tots els que s'oposen a la seva "necessitat". La seva voluntat va lligada a una necessitat patològica; sigui en el camp del poder polític, dels diners, o en qualsevol altre. Destruïen tot el que s'interposa, amics o enemics, els és igual.

Ésser racional? Les passions humanes

Així com l'home savi sap reconèixer el seu nivell de coneixement i la seva capacitat, la primera dificultat de tractar amb l'ignorant és la seva incapacitat de mesurar la seva pròpia ignorància.

Parlar amb un altre no és parlar només amb la seva raó —o la seva racionalitat—. Sovint és parlar només: amb el seu orgull o la seva vanitat, amb la seva gelosia o la seva enveja, amb la seva astúcia o la seva cobdícia, amb la seva niciesa o la seva ignorància. En general, amb una barreja de tot això i altres coses semblants.

La lluita de l'home sensible contra l'insolent, de l'home conscient contra l'inconscient, de l'home culte contra la incultura, és una lluita perduda per endavant a curt termini; ha de ser plantejada sempre a llarg termini.

Només des del coneixement i la virtut és possible la comprensió i la compassió, i, per tant, la paciència i el diàleg. I no des de la supèrbia i/o la ira, sinó des de la humilitat que això és possible.

L'individu és sempre el mateix, la seva capacitat per al bé o per al mal és purament circumstancial. Ningú es pot vanagloriar de ser bo ni encruelir-se amb qui fa mal. Perquè la història es repeteix sempre i a tot arreu, en diferents escales, però es repeteix.

La utopia d'un demà deslliurat del mal no existeix. És intrínsec a l'ésser humà poder escollir i haver d'escollir (necessàriament) sense coneixement.

La persona —l'ésser humà— té la possibilitat del bé i del mal, però la majoria no són ni bons ni dolents.

L'home no és de fiar: es ven i es compra; és feble i les passions el mouen al seu caprici. L'individu es fa, també, miserable.

La pròpia voluntat no duu més que a un pou cada vegada més profund d'egoisme i d'ego intempestiu.

La passió sol menjar-se els homes de viu en viu.

La passió ens destrueix o ens fa grans en la mesura que sabem dominar-la.

No és dels febles el ser justos ni la bona criança, sinó dels forts.

Dels febles són més pròpies la prevaricació i la mentida.

I de la impotència, que fa els homes intrínsecament dèbils, en deriva la mentida, necessària psíquicament, per a l'autojustificació, és a dir, per a la supervivència.

El temor no és bondat. Té a veure amb la ignorància i amb la pròpia condició social. La por a perir fa l'home presoner dels seus propis paranys.

El temor troba sempre raons que el justifiquen. També la ineptitud, el cinisme, l'enveja, la mentida... Com la maldat.

Les malalties més difícils de curar són les del rancor i l'enveja...
Les gelosies i les enveges sempre han estat males conselleres.
La gelosia porta a l'odi. L'odi destrueix, abans que tot, a un mateix.

Les gelosies i les enveges es fonamenten en les diferències d'allò que les acredita.

El que dol no és el que l'altre té, sinó el fet de saber que tu no ho tens, i constitueix un complex que t'empetiteix per raó de la teva ment, i no pas per raó del que l'altre té. Un no s'hi fixa perquè l'altre sigui més, sinó perquè ell ho té de menys.

La murmuració és el brou que alimenta el deliri i la manca de coneixement vertader, busca compensar les pròpies mancances, funciona com a mecanisme d'autodefensa.

I així, també, menysprear, insultar, vilipendiar i faltar al respecte rebaixen i, en realitat, fan ser menys persona.

No sé si el temps que dediquen a odiar i a fer mal —els que es consideren els vostres enemics— els deixarà temps per a alguna altra cosa útil.

“La miseria humana se halla siempre acechando las faltas ajenas y habría que decirles: No encontrareis nada en mí que no podáis encontrar en vosotros mismos.”

L'interès torça l'enteniment. I també l'avarícia infundada. El que mou l'individu, en molts casos, és més un sentiment egoista que no pas altruista. Sovint, qui menysprea el que és objectiu ho fa per interès o ignorància.

El diner i la vagància porten el vici.

La coqueteria necessita sentir-se afalagada.

Hi ha també “passions”, com la gola —beure o menjar sense mesura— i la concupiscència, que creen desordre. Totes les coses s'han de fer amb l'equilibri, la jerarquia i la mesura adequats.

No és bo ni físicament ni psíquicament cercar el que no hi ha en totes aquestes coses, com tampoc no és mentalment sa que l'home desitgi allò que no és per a ell. Hi ha uns valors ètics i morals que han de ser respectats.

Ara sé que hi ha molta gent que supleix el talent que no tindrà mai per la camàndula i la mentida.

Per ser fort i lliure, s'ha d'estar net de mentida i de tot mal.
Hom s'ha de sentir net.

I així també és clar que no hi pot haver virtut on no hi ha ordre, perquè la mentida i el desordre són una mateixa cosa. La veritat i la mentida van per camins oposats.

Les malalties que tenen per causa la ignorància o instints primaris de llarg recorregut no són qüestions que es puguin pal·liar a breu termini. L'única manera d'eradicar-les és fent possible el canvi a una mentalitat menys primitiva, a través de l'educació i de la cultura. L'enfrontament frontal contra elles no duu a cap resultat pràctic, ni favorable. És per això mateix que s'ha d'actuar, tenint d'aquests problemes i dels mals que provoquen, una perspectiva àmplia i objectiva.

No malgastis en va la teva energia lluitant contra els interessos folls de la mediocritat. És inútil intentar canviar la seva ceguesa.

I si tens en compte que la mediocritat és la propietat més comuna entre els homes (per manca d'instrucció, d'experiència i del corresponent desenvolupament intel·lectual) veuràs que val més fer la teva sense contemplacions.

Per què els homes són tan esclaus de si mateixos i prefereixen viure enganyats més que assenyats? Sense voluntat, vivim ofuscats i roïns com a bèsties, amb instints i reaccions primitives de gent sense civilitat, amb voluntat egoista, cega, que no veu més enllà que l'instant aparent.

Viure costa més que morir, viure de qualsevol manera no, sinó viure com un ésser lliure i responsable.

La creació i la llibertat

L'ésser humà ha estat creat lliure, però es troba inserit dins un ordre que no pot transgredir. La seva llibertat no pot ser utilitzada per anar contra l'ordre còsmic establert, sota pena de veure's exclòs d'aquest ordre i, com a conseqüència, destruït. Aquesta és la llei suprema.

En l'home, les passions i la seva voluntat ofeguen la seva consciència original i li fan pensar, erròniament, que pot actuar sense tenir en compte la resta. Però l'individu no pot existir deslligat del fet total i unitari de la creació de la qual forma part. Quan en prescindeix s'autodestruïu, perquè només l'altra part de la creació —que no és ell mateix—, té els antídots que ell necessita per sobreviure.

Aquesta manca de consciència permet a l'individu creure que la seva llibertat no té límits i en una capacitat d'autoafirmació excloent, la qual cosa no és més que fruit de la seva ignorància, perquè no pot existir per si sol, sinó amb l'ajut de tot el que l'envolta, de tota la creació, de tot el món amb el qual es complementa.

L'individu isolat no és ningú, ni té cap força; tan sols inserit dins el conjunt és fort i poderós. La comunicació amb la resta de l'univers del qual forma part és el que li dóna tota la força i, consegüentment, li permet actuar tenint consciència d'aquesta relació i dependència.

Per aquesta raó, es podria dir que la llibertat només té una direcció possible: la del coneixement i la d'obrar correctament; la resta és destrucció. És així que, paradoxalment, la llibertat existeix només per fer sempre el que cal i, per tant, és una llibertat unidireccional, lligada a la creació pròpia i aliena. Només s'és realment lliure escollint la veritat i obrant correctament. L'únic camí que condueix a la vertadera llibertat és obrar correctament.

La conseqüència d'actuar contra les lleis d'acord a les quals el món existeix és la malaltia. La malaltia psíquica i espiritual n'és una manifestació.

Sobre la llibertat de l'individu

Allò que distingeix l'home de l'animal és la seva capacitat d'obrar lliurement a partir de la seva capacitat d'adquirir coneixement i discerniment, i de la seva consciència. Tanmateix, de la mateixa manera que una cosa és "saber" i una altra de molt diferent "ser", així també ho és parlar de llibertat i ser realment lliure. L'abstracte dels mots només adquireix sentit concret en relació amb la vida de l'ésser humà. L'home ha nascut per a la vida i la llibertat, però tant l'una com l'altra només s'assoleixen individualment.

La llibertat és una condició amb què en teoria es neix; tanmateix, els requisits necessaris per a la llibertat són, entre d'altres: capacitat material, capacitat intel·lectual i capacitat espiritual. La capacitat intel·lectual no és innata, es neix sempre ignorant, és a dir, desvalgut i consegüentment, limitat; viure significa créixer, créixer costa suor i llàgrimes, i pocs arriben al final, la majoria hi arriben neuròtics o paranoics, vençuts. La majoria hi arriben esclaus d'alguna cosa, molt pocs, lliures. Com diu Goethe: "S'ha de ser molt savi per arribar a vell viu."

També es neix amb unes condicions genètiques que comporten d'ordinari un condicionant extraordinari; ja que més important que la universitat és la personalitat, i aquesta deriva i depèn de factors genètics i mediambientals que són determinants.

De manera que la llibertat depèn no tan sols del que és extern, sinó sobretot del que és intern a cadascú; les forces principals que s'oposen a la llibertat individual es troben en la mateixa persona. No hi ha llibertat per a aquell que és esclau de si mateix o d'algú altre.

Hom pot estar buscant la llibertat que necessita i després no saber què fer-ne. Es pot estar tota la vida esperant tenir algun dia la possibilitat absoluta de fer la pròpia voluntat, i quan s'hi està davant, preguntar-se com s'ha d'utilitzar i què fer-ne, i dubtar i sentir temor de perdre el que estaves fent, i de no guanyar res millor a canvi.

.....

La llibertat, com la justícia, no és un estadi de plenitud absoluta al qual s'arriba definitivament, sinó que és sempre un estadi circumstancial, dialècticament dinàmic.

Nosaltres som els que forgem el nostre avenir i llaurem la nostra futura felicitat o dissort, sense que puguem culpar per això ningú més que nosaltres mateixos.

La llibertat és el bé més preciós que hi ha per a qualsevol individu i qualsevol societat. Déu ha donat a l'home una qualitat única i diferent de tota la resta: l'ha fet lliure.

La saviesa de la vida és la capacitat de discernir i d'optar què fer amb la pròpia llibertat. La llibertat no existeix si hom no sap com utilitzar-la, si és un ignorant, en definitiva, si no sap què ha d'escollir.

Tot és des del coneixement. Sense aquest no hi ha ni llibertat ni força, tan sols impotència. Sense coneixement no hi ha llibertat possible per escollir, com no hi ha llibertat sense tenir-ne consciència.

La pròpia llibertat és en bona mesura una conquesta de cada home al llarg de la seva vida. No hi ha llibertat per aquell que és esclau de si mateix o esclau d'algú altre.

La llibertat és el bé més preat, però el seu preu és tan alt que pocs estan disposats a pagar-lo. La vida i la llibertat no existeixen de franc, sinó que cal guanyar-se-les.

La llibertat no és una paraula abstracta. La llibertat és responsabilitat, conseqüentment, deure i treball. La llibertat té el preu de la pròpia vida i qui no el paga no pot obtenir-la.

L'individu ha nascut per a la creació des del coneixement i la llibertat. La llibertat és un somni daurat no conquerit per la majoria.

Hi ha alguna cosa que hem de fer: tenir el valor de ser lliures. Cal aprendre a viure sense l'aquiescència dels altres.

En escollir —amb la llibertat— hom es compromet, i així la seva llibertat resta condicionada, voluntàriament, al compromís que s'ha concretat. Escollir és un fet necessari, imperatiu; sense pacte no hi ha relació fructífera, no hi ha progrés comú.

Hi ha qui parla inconscientment de la vida com si fos fort i lliure, —sense saber què fer amb la llibertat i amb la força, en el seu cas—, i corren perills vans que poden destruir-los.

La llibertat té una única direcció possible: la d'obrar sempre correctament. Només s'és realment lliure escollint la veritat i obrant correctament.

6. EL SISTEMA SOCIAL I POLÍTIC

La pertinença a la societat implica com a condició *sine qua non* la llibertat de l'individu.

La societat

L'home s'organitza en societat per tal d'assolir els avantatges que comporta, infinitament superiors als seus desavantatges. Ara bé, el fet de pertànyer a una determinada societat confereix a cada individu uns drets i uns deures. Cadascú de nosaltres, pel fet de formar part d'aquesta societat, té uns drets i unes obligacions, i les darreres, agradin o no, constitueixen la condició *sine qua non* per tal que hi hagi pau i la societat no deixi d'existir. Aquests drets i aquests deures són un fet històric, és a dir, depenen de cada lloc i circumstàncies, i són, per tant, canviants.

La persona que viu en societat (que no viu a la selva) adquireix sense cap avantpropòsit el compromís d'acatar les regles que aquella societat s'ha imposat; si no li agraden ha de lluitar per canviar-les o anar-se'n. La societat, però, qualsevol societat, és imperfecta i l'individu ha de procurar millorar-la amb el seu esforç; això vol dir que ha de ser actiu i conscient de com amb els seus actes poden influir-hi. L'egoista que obra només per a ell és un ésser perillós, perquè normalment, amb la seva acció, perjudica el progrés del conjunt; l'individu solidari és aquell que accepta pagar el seu tribut d'esforç personal per millorar les condicions de la societat a la qual pertany.

La idea del contracte social pressuposa que la societat organitzada es troba constituïda —en funció d'uns interessos comuns— com a conseqüència d'un pacte implícit sense el qual l'existència d'aquesta societat seria impossible. Considera també que la societat ha de comptar amb unes institucions que actuïn en representació del poble i en les quals aquest delega competències per al seu propi bon govern. En el sistema democràtic es considera que només existeix legitimació del governant quan aquest resulta elegit a través de la participació de tots els ciutadans.

Al mateix temps, la persona necessita el reconeixement de la seva identitat, però també trobar sentit a la seva vida i sentir-se útil, és intrínsec a la seva naturalesa, i per això li calen unes referències fonamentals, ideològiques i intel·lectuals, que guïïn el seu comportament. La necessitat de referència "ideològica" és essencial a l'existència humana, com ho és l'amor: el ser estimat i el poder estimar. En un món tan contradictori i anorreador en el qual l'home resta, d'alguna manera, en el seu més íntim, sol i esmaperdut, es necessita un ideal i una esperança que donin sentit i la força necessària per a l'acció individual.

.....

El fi últim de tota societat és el progrés i el perfeccionament de l'home. La societat només avança realment a partir del progrés de cadascun dels seus

membres. La societat té per finalitat facilitar el progrés de cada individu a través de la connexió i la relació amb els altres.

La projecció de la individualitat només té una direcció possible: la seva inserció social. Implícitament, la comunicació constitueix el motor de la societat.

L'individu no és social si no és, alhora, ell mateix, conscient i responsable, si no pot escollir dins un marc de llibertat i sense coacció; a partir d'aquí, en escollir –amb la llibertat– hom es compromet, i així, la seva llibertat resta condicionada, voluntàriament, al compromís que s'ha contret.

La dignitat humana implica el màxim de llibertat, justícia i solidaritat. L'objectiu del progrés és fer de l'home un ésser lliure, just i solidari.

El destí de la humanitat és el de la lluita pel seu progrés: pel seu desenvolupament i la seva plenitud.

La societat evoluciona justament quan evoluciona a través de l'experiència adquirida en la llibertat, igual com l'individu creix i es fa a través de la seva pròpia experiència.

El “tenir” o el “saber” d'una societat no signifiquen res en si mateixos. El que importa és l'ésser del cos social; i això depèn de la història i de l'experiència acumulada, transmesa i adquirida a través de les diferents generacions.

La societat no és quelcom abstracte, sinó que la mouen individus amb idees i interessos determinats; la societat és i serà sempre el resultat d'un conjunt complex de circumstàncies i les anàlisis unidimensionals no hi tenen cap sentit.

La societat és plural en els seus interessos, com ho són les persones en les seves condicions.

No hi ha alternativa a la necessitat d'una societat oberta; l'alternativa és l'atur i la misèria. Societat oberta vol dir societat que es comunica.

És necessari trobar amics que pensin com tu.

Un món interdependent

El nostre món és un món interdependent; la llibertat que tens només serveix per decidir amb qui tractes i amb qui t'alties. Una vegada decidit, la independència es torna dependència mútua, i en això es basa la societat: en l'acte de pactar i, per tant, de comprometre's i en la seva inherent responsabilitat. D'aquesta manera, la independència dóna pas a la interdependència, que és, a més, el fet social per excel·lència.

Ni l'home ni cap societat no han nascut per a la individualitat ni la independència, sinó que constitueixen en si mateixos un fet social, de manera que la seva existència i la seva activitat estan relacionades amb les dels altres homes i societats i només adquireixen tot el seu sentit dins de l'entramat general.

La societat és un tot indivisible per sobre de qualsevol frontera, i ha de ser contemplada des de la solidaritat i la igualtat més que des d'aquells aspectes que ens fan diferents, aspectes que no ens han de separar sinó enriquir mútuament. Les diferències no existeixen per romandre isolades i sense comunicació, sinó per tot el contrari: per contribuir a enriquir des de perspectives diferents els mateixos grans problemes de la humanitat, el gran debat de les nacions.

És trivial adonar-se'n: que tota la humanitat forma part d'un mateix tot, i que cada part d'ella ha de jugar el seu paper sabent trobar quin és el seu lloc; i que el progrés s'incardina en unes coordenades generals i no particulars. En la perspectiva del món actual, el context geogràfic i cultural explica moltes coses, però no justifica tenir una visió tancada, que no és més que autodefensiva i que es correspon amb gent de pocs recursos. Els límits de la societat actual no són els límits de cap frontera "nacional".

La nació és un fet canviant, de la mateixa manera que ho són la seva llengua o la seva cultura. El concepte de nació és també (conté implícitament) un concepte dinàmic. La nació i l'Estat són un fet històric, com la política que se'n deriva, ja que tot es mou i tot està relacionat. Sovint, els que més diuen que estimen el seu país, són els que més mal li fan.

Vivim en un món que tendeix a la unitat; tot en aquest món està relacionat, i no hi ha res, ni l'home ni la societat, que tingui el seu futur deslligat d'aquest fet d'unitat i de relació amb els altres homes i amb els altres pobles. De manera que la pretensió de preservar de forma tancada el caràcter "nacional" és un fet reaccionari, que només s'explica per la ignorància i la por davant del que és desconegut; pretén perpetuar l'*statu quo* davant del canvi.

De fet, el món físic, el món material, és un món que obeeix a unes lleis que el relacionen tot ell, i en el qual l'afectació d'una part condiciona i en fa dependre el comportament de les altres; de la mateixa manera que el món físic, el món intel·lectual i el món espiritual també estan relacionats. La idea i el sentiment es transmeten d'un extrem a l'altre de la terra i influeixen en el seu mutu esdevenir.

La democràcia

Si la sobirania resideix en el poble, aquest hauria de tenir sempre els mitjans de conservar-la; tanmateix, se l'enganya fàcilment i sol abandonar-la a mans d'aquells qui li prometen "el benestar". La societat, com l'individu, només adquireix consciència de la realitat a través de l'experiència, la seva metamorfosi és el resultat de la seva vivència.

El govern democràtic (del poble i per al poble) requereix l'elecció diferenciada i al més directa possible de tots els representants dels diferents estaments, així com l'acotació temporal d'aquesta elecció. La necessària independència dels poders de l'Estat i la preservació democràtica de la societat demanen l'elecció directa, per tots els ciutadans, de tots els òrgans de govern.

El sistema democràtic acaba subordinat moltes vegades als interessos dels partits polítics, convertint el sistema en una partidocràcia exacrable. Els defectes del sistema polític arrossegueu els seus homes. Homes en principi honrats es deixen arrossegar per la conveniència de mantenir-se en el poder; i és així que rodolen també pel pendent del descrèdit. L'increment de les seves possibilitats incrementa també la seva responsabilitat, però la seva capacitat de comprendre-ho i d'actuar en conseqüència és limitada.

En un món sense valors, els ideals "dels primers temps" deixen pas d'ordinari a la corrupció i la incompetència dels sectaris i dels aprofitats més enllà d'allò imaginable. La corrupció i la incompetència, si no són derrotades, portaran aquest sistema capitalista —com qualsevol altre— a la seva destrucció, a través de la perversió intrínseca que té i que s'expressa a tots els nivells. També, i principalment, al nivell de l'Estat, "institució" que hauria de regular i ser garantia de l'existència i el funcionament de la societat per raó de la qual es justifica.

Al mateix temps, en el món actual, la globalització comporta dins el sistema democràtic capitalista, l'emergència de forces que han de ser contingudes. Les multinacionals, l'especulació borsària, el mateix sistema financer... han de ser regulats convenientment, ja que assoleixen un poder i una influència anorreadors que han de ser contrarestats per tal que no actuïn en contra dels interessos majoritaris de la societat.

.....

Democràcia és participar, no només amb veu i vot, sinó sobretot amb l'acció constructiva dins l'àmbit d'interès de cadascú.

El dret i la justícia han de fomentar la convivència i el progrés dins d'un ordre democràtic en el qual cada individu té un vot i aquest val el mateix que el de qualsevol altre.

El marc de la llibertat és un marc irreductible, i el règim democràtic, la garantia de l'estat de dret.

Sense llibertat no hi ha democràcia, ni justícia, ni desenvolupament lliure de les forces productives, i consegüentment no hi ha progrés efectiu de la societat.

La democràcia no és perfecta, ni ho serà mai cap sistema polític, perquè els individus naixem tots amb la mateixa imperfecció.

El govern ha de ser exercit sempre finalment per persones concretes, i el que cal és que siguin elegides en última instància pel poble i no pas pels partits polítics.

L'elecció directa i diferenciada de cadascun dels òrgans i les persones és condició indispensable de democràcia i de llur responsabilitat, així com de la seva independència.

Les dues qualitats més importants d'un governant són: d'una banda, tenir una visió de conjunt de la problemàtica en la qual ha d'intervenir, i de l'altra, saber escollir les persones que millor poden servir la causa de l'interès públic.

Els vertaders líders són els que canvien la direcció i l'avenir dels pobles des de perspectives globals i solidàries, fent creure en nous ideals, creant nous estímuls generadors de progrés real per a la societat.

El que vol la gent és escoltar una veritat raonable que els permeti l'esperança d'un demà millor. Per liderar el canvi i per anar endavant calen idees clares del que s'ha de fer. Només les idees que serveixen l'home són vertaderes.

La claredat que es té per dilucidar els nostres drets sol faltar-nos per discernir el que són les nostres obligacions. Cal un codi d'obligacions, de la mateixa manera que n'hi ha un de drets, que es compensin adequadament.

Les persones son capaces de dilucidar fàcilment quins són els seus drets i no quines són les seves obligacions.

Quan un defecte és "nacional", apareix com si fos una qualitat.

L'estat de dret. Els valors humans

En la guerra, l'instint "bàsic" substitueix la raó, la necessitat imperiosa s'imposa, i la raó deixa pas a la lluita ferotge dels nostres instints per a la supervivència. Perquè actuï la raó, el primer que cal és que hi hagi pau. Per aquest motiu, l'Estat, la seva organització i la justícia social que ha de comportar són una exigència absoluta.

Sense Estat, un país es desintegra, és l'anarquia, l'autodestrucció; de manera que l'individu viuria permanentment enmig del caos, sota l'imperi del més fort, en la lluita constant d'uns contra els altres. Com a conseqüència, la inseguretat, la incertesa i les seves necessitats més elementals fan de l'home un salvatge. Sense estat de dret és la llei de la selva, amb el dret l'instint deixa pas a la raó. I a partir d'aquí és possible l'estabilitat que desitja, la seguretat i l'equilibri, la pau i la felicitat que la seva estructura psíquica cerca sempre.

Totes les revolucions que s'han fet, s'han fet en nom de valors humans i socials; els sistemes polítics resultants n'han estat només una conseqüència. Aquests valors, establerts des de posicionaments filosòfics i, per tant, intel·lectuals, són tan importants com el mateix sistema, com la mateixa estructura política i social. Tota acció política ha de trobar-se referenciada a un sistema de valors i a una filosofia política i social determinada, que respongui a les vertaderes necessitats humanes.

De fet, existeix i existirà sempre una referència als valors humans autònoma, independent de qualsevol consideració econòmica o sociològica que es vulgui fer. És cert que hi ha valors que són circumstancials, però n'hi ha d'altres, en referència a la persona i, per tant, a la seva conducta, que són permanents; la consideració d'aquests valors en un sentit o altre és el que fa progressar o retrocedir la societat. Quan s'imposen els valors egoistes i insolidaris la societat va cap enrere, quan s'imposen els valors altruistes i solidaris la societat va cap endavant.

El sistema polític i el sistema social han d'anar acompanyats d'un sistema de valors ètics i "morals", i la institucionalització d'aquests valors és tan important com la institucionalització política i social; tot plegat és el que fa que una societat vagi endavant o enrere, i que sigui, per tant, una societat avançada o decadent.

Els valors d'una societat s'han de considerar sempre en funció del progrés efectiu d'aquesta societat. Per això, els valors humans i els valors de la societat en conjunt s'han de procurar articular d'una manera compatible, perquè són coincidents. Una societat en què el bosc no deixi veure els arbres estarà tan desorientada com aquella en què els arbres no deixin veure el bosc.

Quan no hi ha un Estat organitzat d'acord amb uns valors interessats en el bé comú de tota la societat, és la lluita de la selva on només sobreviu el més ferotge i el més fort. La societat humana s'hauria de distingir de l'animal per unes altres característiques: un grau més elevat d'humanitat i comprensió.

La majoria de normes per les quals es regeix la societat no són normes escrites sinó arrelades en el costum, el que s'anomena *dret consuetudinari*; les normes positives establertes explícitament per òrgans legislatius o administratius ordinaris, el dret positiu, han de ser compatibles amb el dret natural.

Debatut que ha estat al llarg dels segles sobre la naturalesa humana, el cert és que els valors d'una societat n'inspiren l'acció, i que són aquests valors els que inspiren també el seu estat de dret i en correspondència, el seu sistema polític. Una societat sense valors és una societat sense nord.

L'estat intervencionista

L'Estat té el deure sagrat de fer possible la llibertat de l'individu i l'exercici d'aquesta llibertat. Per tant, el poder que democràticament la societat civil li confereix per delegació, aquest, en una confrontació dialèctica permanent, només el pot usar per fer d'aquesta societat una entitat d'individus lliures i responsables, per tal que sigui aquesta societat civil la que realment actuï.

La societat no ha d'acceptar l'home passiu que espera que els altres li solucionin els seus problemes sense fer res a canvi; la societat ha d'empènyer l'home a ser actiu i responsable. L'Estat no pot desposseir l'individu de la seva responsabilitat, en ella es basa l'existència i el funcionament de la mateixa societat. La societat civil es troba, d'alguna manera, situada al marge de les institucions de l'Estat, aliena als òrgans del poder polític, però és abans i després que aquest.

Tanmateix, la filosofia que estableix el dret de l'individu a viure amb dignitat comporta automàticament la necessitat de garantir-li un nivell mínim de benestar. Aquesta filosofia es veu incentivada per la constant reivindicació social d'aquest individu per raó de tot allò que considera els seus "drets inalienables". Tot això implica, progressivament, l'intervencionisme de l'Estat en detriment de la iniciativa individual i/o privada; de manera que la societat civil queda condicionada i limitada per les seves pròpies decisions i requeriment de protecció de l'Estat.

Al mateix temps, la societat desequilibrada, l'escala desorbitada, inhumana, de totes les coses deixen l'individu impotent i generen així la seva passivitat i protesta, també el clam per la protecció de l'Estat benefactor; les neurosis i la paranoia. A una societat passiva li correspon un Estat actiu, a una societat desprotegida, d'homes impotents, un Estat potent, fort i poderós.

Ara bé, a l'altre costat del que seria convenient, cal considerar que l'Estat es converteix cada vegada més en el monstre, el famós Leviatan de Hobbes, subjugador i despietat, que imposa les seves regles i les seves normes. Les imposa més enllà d'allò raonable, als altres, mentre que per als qui el representen —des de llur incompetència, corrupció i connivència amb què d'ordinari actuen— l'excepció és la regla general.

De manera que acaba havent-hi dos tipus de ciutadans: els de primera categoria, que són els polítics, els buròcrates i els seus amics, per als quals les normes és com si no existissin; i tots els altres, que es veuen aclaparats per aquestes. L'Estat queda convertit en un monstre que es devora a si mateix per raó de la seva pròpia perversió, o més ben dit, per la perversió de les persones que el serveixen: la corrupció politicoadministrativa, com una màfia ben

organitzada al servei dels interessos dels polítics i els funcionaris i dels interessos lligats a aquests de mil formes diverses.

Avui, el poder de l'Estat, com el de l'home, resulta incrementat per la ciència i la tecnologia aplicada. La tecnologia fa que tothom tingui cada dia més poder. La capacitat per al bé o per al mal, que en el passat quedava limitada per les dimensions físiques i mentals que tenia l'individu i a l'acció que aquestes limitacions comportaven, es veu avui incrementada fins a un límit insospitat, a causa de les possibilitats tecnològiques del món actual. Per aquesta raó, seria convenient considerar la viabilitat de neutralitzar, des de la mateixa tecnologia, la possibilitat de ser mal utilitzada, sobretot per part d'aquests ens tan impersonals com són les institucions de l'Estat i els seus òrgans de govern, que poden arribar a exercir un control total sobre la societat.

.....

La societat requereix una organització intel·ligible i controlable.

Per regular l'activitat humana en funció d'interessos de justícia, d'equitat i de solidaritat, és absolutament necessari l'establiment d'un marc constitucional que consagri el pluralisme de la societat i permeti el seu desenvolupament específic.

El pluralisme de la societat s'ha de traduir en l'organització i la institucionalització d'un poder plural, equilibrat i independent, sense prepotències, autocompensat i moderat. A una societat que és plural li ha de correspondre un poder situat en un pla al més objectiu possible, múltiple, independent i equilibrat.

A cada lloc hi ha els seus propis problemes i s'ha de respectar la possible manera diferent d'endegar-los, perquè és l'única manera d'aprendre realment de la història, a través del propi caminar.

El sistema polític ha de ser adequat en ordre a millorar les condicions de la societat, però, de fet, el sistema polític és una cosa i la pràctica de la política una altra de molt diferent.

L'Estat té el deure sagrat de fer possible la llibertat de l'individu i l'exercici d'aquesta llibertat. La concreció d'un marc de llibertat ha d'estar referida a tots els individus.

A una societat passiva li correspon un Estat actiu, a una societat desprotegida, un Estat protector; a una societat de persones impotents, un Estat potent, fort i poderós. I és així que, en nom de la legalitat, es cometen les grans injustícies.

La llibertat, però, és el bé més preciós que hi ha per a qualsevol individu i per a qualsevol societat. Els que la volen substituir per la iniciativa de l'Estat omnipresent i totpoderós volen fer més del que va fer Déu.

La iniciativa individual és la font del progrés; sense iniciativa no hi ha progrés cultural ni científic, perquè allò que ho fa possible és la seva possibilitat creadora. La iniciativa individual mou el món.

L'ésser humà en llibertat és actiu, imaginatiu, creador. L'home dirigit no és res de tot això sinó un ésser passiu i resignat. Sense estímulo, ni tan sols es fa com a ésser humà.

Com més intensa és l'activitat de govern més controvèrsia genera. El comportament anodí de fer sempre el mateix no té crítics; sí els tenen la novetat i el canvi.

Els problemes "resolts" per persones incompetents són font de nous i més grans problemes. L'incompetent s'ha de quedar a casa seva, que prou feina tindrà per tirar-la endavant.

Els negocis públics no poden deixar-se en mans dels que són, només, bons homes. Les lleis es fan i es desfan contínuament perquè les fan gent incompetent.

El govern dels pobles hauria de ser sempre cosa d'homes lliures. Com que això no és més possible que ho és l'ideal, per això mateix n'hi haurà sempre alts i baixos.

Hi ha dos tipus de polítics: els que serveixen les institucions per les quals han resultat elegits i els que se'n serveixen per als seus interessos.

És necessari explicar els avantatges de la unitat i de la llibertat d'expressió, de la llei i de l'ordre. Hi ha necessitat de fer compatibles el canvi amb l'estabilitat.

En qualsevol cas els canvis revolucionaris tampoc no solucionen els problemes d'un país en quatre dies. Tot canvi efectiu necessita molt de temps. És molt fàcil destruir, però molt difícil i de llarg termini organitzar una societat com cal. Tothom qui és sensat prefereix l'evolució a la revolució.

La política no és per a la gent simple, ni per a la gent que ho simplifica tot, tot el que és complex i que es troba interrelacionat.

7. EL DESENVOLUPAMENT SOCIAL I ECONÒMIC

Cal contemplar el món en el seu conjunt.

El progrés

L'objectiu del progrés és l'ésser humà, el seu desenvolupament i plenitud. El progrés de la humanitat és el progrés de l'home, no el de les coses que l'envolten, si bé aquestes poden constituir una circumstància favorable o desfavorable. Per això l'objectiu de tota comunitat ha de ser el progrés (material, intel·lectual i espiritual) dels individus que la formen. El desenvolupament material no és una fita en si mateix, només és una fita necessària per a la supervivència, però tot just està en el nivell més baix de l'escala de valors que la societat ha de desenvolupar.

El destí de la humanitat és, per tant, el de la lluita per assolir el seu desenvolupament i la seva plenitud. El que per a cada individu només s'obté a través de la pròpia transformació; aquesta transformació no té fi, dura tota la vida. El camí del progrés és el camí vers la llibertat des de la ignorància i des de la impotència, assolint el coneixement i la capacitat de discernir, assolint també la responsabilitat. La lluita pel progrés de la humanitat i la vigilància en aquesta lluita continuarà ocupant la seva història, no hi ha cap situació que pugui considerar-se consolidada definitivament.

El progrés és sempre relatiu, només compta realment el que cada persona assoleix al llarg de la seva vida; i això és sempre un procés cíclic perquè el néixer i el morir són la seva condició natural. El futur continua presentant a l'home el desafiament del seu propi progrés, per a cada individu, a cada època i a tot arreu. El treball i la cultura en són el mitjà per aconseguir-ho. En relació amb aquest progrés, és important per a tots els pobles fixar-se nous objectius; això fa que la societat conegui cap on es camina, i estimula la investigació científica i tecnològica.

En el món d'avui, la velocitat del canvi provoca marginació per a tots aquells que no s'hi adapten, també la misèria, la injustícia, la manca d'igualtat d'oportunitats... El canvi és imparable, ho arrasa tot, és, per tant, també destructor, arrasa tot allò que s'hi oposa. La "selecció natural", sobre la base d'una confrontació permanent —entre el que comporta el desafiament de la pròpia existència i la capacitat psíquica, intel·lectual i anímica de l'home— continua més vigent que mai. Però s'ha de procurar el bé comú, ja que és indestruïble del vertader progrés; sense ell, l'odi, la guerra i la confrontació continuaran sent el problema més gran.

Tanmateix, una societat avança perquè té contradiccions per superar. Les forces marginals són les encarregades, moltes vegades, de posar en evidència aquestes contradiccions i les que obliguen a moure's. Perquè el progrés és la conseqüència d'una lluita per superar les contradiccions i els dèficits de tot ordre que pateix la humanitat, i que es posen de manifest a través dels conflictes socials. Si no hi hagués problemes ni conflictes, és possible que el progrés quedés estancat. De fet, quan aparentment no hi ha problemes, és quan se'n generen més. La societat, com l'individu, ha de viure sempre atenta. El món fretura constantment un nou repte, necessita sempre un nou desafiament en què somiar i pel qual lluitar.

L'economia universal

L'univers creat es troba regit per unes lleis a tots els nivells, que existeixen i actuen malgrat la condició humana; aquestes lleis actuen tant sobre el món material com sobre el món espiritual en què ens trobem immersos. Algunes són conegudes, d'altres no. Les lleis que regeixen el món físic que ens envolta i també el món econòmic i social: lleis de la naturalesa, tècniques, de comportament humà..., existeixen i funcionen encara que no les coneguem, són intrínseques a la condició física, econòmica, social, etc., del nostre univers. Tot plegat constitueix un imperi que actua al marge de la voluntat humana.

Hi ha una llei universal que és immutable i més poderosa que qualsevol altra: la llei de la unitat i de relació de totes les coses. En economia, com en tota la resta, s'estableix sempre una relació necessària entre tots els seus factors a nivell mundial; això fa que intrínsecament totes les economies tendeixin a relacionar-se i, consegüentment, es facin interdependents, de manera que aquella economia que es troba més ben relacionada, que és més oberta i flexible, és la més competent.

Ahora, cal considerar que, pel progrés de la humanitat, la investigació i el coneixement aplicat que se'n deriva en són la base. El desenvolupament de les forces productives, en la confrontació de l'home amb la natura, constitueix la base del progrés. Amb aquest, unes solucions deixen pas a unes altres i l'economia ha d'adaptar-s'hi. La superació dels problemes i les necessitats de la humanitat amb el descobriment i la incorporació de nous productes i serveis, adients a tal objecte, estableix automàticament una demanda d'aquell nou mitjà descobert, que genera, en correspondència, tota una nova economia.

D'alguna manera s'ha de concloure que el progrés i la riquesa de les nacions depenen fonamentalment de la creativitat humana, ja que és a través de la investigació i les seves aplicacions que es deriva l'avanç en tots els camps i en particular els processos d'increment de productivitat, qualificació i nivell de vida. Però també depèn de l'organització del treball en relació amb els altres factors productius que concorren en cada moment històric i, per tant, del sistema instituit: del sistema polític, econòmic i social (ja que els defectes del sistema ho arrossegueu tot). Per això, per aconseguir el funcionament òptim del sistema econòmic i social i la utilització i el desenvolupament millors dels seus factors de producció, la qualificació humana és el més important.

Economia i planificació

Qualsevol política que prescindeixi de les lleis de funcionament del sistema econòmic està abocada al fracàs més absolut, encara que això es faci en nom dels treballadors, de la justícia social o de la solidaritat.

Cal conèixer la realitat i preveure diferents alternatives de desenvolupament per anar sempre davant dels esdeveniments i no pas a remolc d'ells; només així és possible d'evitar els desajustaments perillosos.

La societat moderna organitza el seu sistema polític i econòmic a partir d'una realitat plural d'interessos, i es conforma a través de la democràcia, l'estat de dret i l'economia de mercat.

Un sistema econòmic, com tot allò que té vida, és a dir, que es mou, ha de ser flexible; no poden establir-se condicionants inamovibles que comportin rigidesa, perquè llavors, el fet dinàmic i constantment canviant que és l'activitat econòmica resulta impedida i acaba paralitzada.

El factor humà és el més important factor productiu. La iniciativa de l'individu és el principal factor de progrés d'una economia. Sense la iniciativa i la imaginació de l'individu no hi ha possibilitat ni garantia d'èxit.

Només des del coneixement i la imaginació, el treball i el risc, es poden conquerir fites de benestar material i espiritual més elevades.

Per la subsistència i, per tant, la supervivència i el progrés de la raça humana, s'ha de conèixer i respectar el medi natural, i l'explotació dels seus recursos s'ha de fer racionalment.

Els recursos naturals són limitats; els recursos humans, al llarg del temps, són il·limitats.

La mala administració condueix a la ruïna.

El creixement i la qualitat no són incompatibles i haurien d'anar sempre junts.

Planificar vol dir racionalitzar l'activitat humana, vol dir fer les coses amb ordre i segons unes prioritats determinades d'acord amb els recursos de què es disposa; i aquesta funció no és exclusiva de l'Estat des d'una concepció centralista, sinó de les diferents corporacions.

Els tècnics són moltes vegades la ruïna dels polítics, i els polítics, de les nacions. Els analistes donen raons que poden ser o no la raó del cas.

El millor estat del benestar que hi pot haver és aquell que garanteix el treball i la responsabilitat al més gran nombre de ciutadans.

La societat rica és decadent i pobre en tot allò que són valors ètics i morals; és egoista i insolidària. Va mal conduïda, sense lideratges capacitats.

Quan hom ha cobert les pròpies necessitats, s'oblida de les dels altres. I el seu clam de justícia es torna una vergonya insuportable... per a qui tingui enteniment. La gent vol tenir el màxim de dret i el mínim de responsabilitat.

S'apropa el temps en què, satisfeta l'ànsia del tenir per tenir, l'ésser humà, a partir del coneixement contrastat (és a dir després d'haver tingut a les mans tot el que és possible: mitjans materials, poder, opulència), comprendrà que la felicitat no va per aquí, sinó que és una qualitat de l'esperit.

El tenir no només té una dimensió en el camp material sinó també en l'intel·lectual, l'artístic o l'ètic, i també en aquests camps la mesura del seu valor ens diferencia els uns dels altres.

La injustícia genera violència, però és molt difícil lluitar per la justícia sense llibertat. Sense llibertat no hi pot haver justícia, sense justícia no hi ha pau ni llibertat.

Només pot parlar d'ideals aquell que els ha hagut de confrontar amb els seus propis interessos, no aquell que els té ben salvaguardats. D'ideals irrealistes n'hi ha molts.

El món només pot anar endavant si hi anem tots junts alhora.

El marxisme

Els homes han lluitat tant pel seu futur que s'han oblidat de viure en el seu present. Marx va imaginar un futur ideal per a la humanitat, igual que fan totes les religions, amb la diferència de creure que aquest futur, paradisiac, podia existir aquí a la terra en comptes d'algun altre lloc celestial. Marx ha fet creure en una altra religió, que també volia fer de l'home un déu. Aquesta nova religió era una altra utopia, fundada en un coneixement equivocat de la realitat humana: la utopia marxista; amb un desconeixement absolut de com és i de com es fa l'home.

Hi ha utopies que deixen de ser-ho amb el temps, quan les condicions tècniques ho fan possible; hi ha utopies que seran sempre això, una utopia. El marxisme és una utopia de les del segon ordre; vol creure en la possibilitat de transformació de la naturalesa humana sense haver-la analitzada en absolut. Imagina que la sola transformació de les condicions materials transformarà l'home en un ésser dotat de totes les virtuts, perquè aquest és —així ho creu el marxisme— el principi de la seva naturalesa: fet per raó de les circumstàncies i transformat per raó d'aquestes circumstàncies.

El marxisme no creu que en l'individu, malgrat ell, hi hagi una natura que funciona d'acord amb unes lleis pròpies, en contra del que sí que creu que hi ha, per exemple, en tot sistema econòmic. Creu que el comportament humà és conseqüència del sistema econòmic, i no ha volgut saber d'aquest home res més que el que li ha convingut. L'ésser humà no és un factor marginal de la creació.

La construcció de l'ésser humà es regeix per les seves pròpies lleis "tècniques", que funcionen, també, com en tot sistema econòmic, amb independència de la seva voluntat i consciència. Només qui descobreix aquestes lleis i les té en compte pot transformar l'individu i la societat. Aquesta recerca de coneixement i aquesta transformació duren tota la vida, qui arriba a dominar-ho troba la pau que ha estat cercant, qui no, resta dins el temor d'un futur incert. La lluita per la transformació de la societat no té fi, si tingués fi mancarien a l'individu les circumstàncies que fan possible la seva pròpia transformació.

El marxisme prescindeix de l'home, creu només en la implantació d'unes estructures econòmiques que ho han de garantir tot, fins i tot la construcció d'aquest mateix home; pressuposa la seva bondat i la seva virtut en unes condicions determinades. De fet, no sap res de l'ésser humà ni de com es construeix. L'home es conforma com a resultat dels seus propis actes, però és ell mateix qui lliurement ha de decidir el què i el com. No hi ha ni hi haurà un món resolt per sempre més, estarà sempre sotmès al desafiament d'un futur incert, al repte de la satisfacció, dia rere dia, de les necessitats materials i espirituals humanes.

.....

Les contradiccions de classe no són el més important sinó les contradiccions humanes. El domini de la “natura” exterior és més fàcil que el de la pròpia “natura” de cada individu.

La construcció del socialisme, per la força, ha destruït els vertaders valors humans en funció dels quals –oh, paradoxa!– es feia la revolució i es volia edificar aquest socialisme.

La manca de llibertat en el comunisme constitueix la base del seu fracàs, i mostra com una societat imperfecta però amb uns determinants graus de llibertat funciona millor que una teoria aparentment perfecta en un marc sense llibertat.

Eliminar la propietat privada ha volgut dir eliminar la llibertat i la iniciativa individuals, i ha convertit el sistema, que havia de ser, entre d'altres, paradís de l'internacionalisme, en el més excloent i tancat de tots.

El marxisme ha fet l'home més insolidari i antisocial de tots, fins al punt que ha arribat un moment en què ningú no ha volgut treballar. El socialisme marxista i totalitari fa de l'ésser humà un individu irresponsable.

El comunisme, en definitiva, ha intentat dur a la pràctica unes idees que semblaven correctes, però privant, per fer-ho, el poble de la seva llibertat i la seva iniciativa. La llibertat és el més important element de l'existència individual i social, sense el qual no és possible cap tipus d'iniciativa ni de progrés.

Sense llibertat no hi ha creativitat, no hi ha progrés, ni científic ni cultural, no hi ha desenvolupament de les forces productives, ni adaptació de les relacions de producció a elles, ni canvi de la superestructura, tot queda fossilitzat. Les lleis que estan pensades per a un règim de llibertat no poden funcionar sota un règim totalitari.

No hi ha entre els individus cap igualtat en les seves condicions; hi ha una mateixa i profunda necessitat d'ésser i plenitud, però les capacitats i els camins són per a cadascú ben diferents.

El que mou el món és la iniciativa dels individus: si hom els considera iguals en la seva capacitat i retribució, no cal que s'arrisquin, ni que s'esforcin més els uns que els altres.

El socialisme democràtic no pot ser un socialisme igualitari, perquè el que fa que una societat evolucioni són precisament les seves diferències i el seu pluralisme; voler eliminar aquestes diferències és un greu error.

S'ha de valorar l'individu pel seu esforç i la seva contribució dins la societat; la igualtat mal entesa és font d'equívocs permanents al servei de vertaders despropòsits. Ni la solidaritat ni la justícia social poden significar mai un igualitarisme mal entès, destructor de les pròpies condicions de vida i de la pròpia cultura.

El desenvolupament econòmic i social

En correspondència amb el principi universal de la unitat, en el món actual hi ha un fet diferencial en relació amb totes les èpoques anteriors, i és que per primera vegada es té consciència històrica que tot es troba interrelacionat i en dependència mútua. Alhora que un dels aspectes més impressionants d'aquesta societat nostra és precisament el fet que tot canvia, molt ràpidament, introduint constantment elements nous i aparentment pertorbadors del marc de referència. És a dir, tot es troba relacionat i en moviment.

El progrés, o més ben dit, la necessitat de progrés, comporta la lluita i el canvi, la lluita contra els elements naturals i l'adversitat, la lluita per la justícia social i el benestar. Tot plegat, a partir d'un ésser humà incomplet que cerca tenir i ésser, omplir-se —més enllà del que són els seus dèficits—, d'allò que suposa que el pot fer feliç. I tot això es produeix en el context d'una societat diversa i canviant, que es planteja constantment el repte de la seva pròpia existència, el significat de la vida i la superació de les condicions que mantenen la persona esclavitzada.

I així, hom pot afirmar que, d'alguna manera, allò que fa moure el món són les seves diferències i els seus desequilibris: entre la ignorància i el saber, entre el posseir i el tenir realment; en la recerca de la vertadera consciència i llibertat..., entre no ser i ser quelcom. Les coses es mouen quan hi ha diferències, cercant l'equilibri, com en uns vasos comunicants, de manera que un món en què no hi hagués diferències seria un món letàrgic.

Som en un únic món i només es pot concebre d'una manera global, amb solucions i perspectives que tinguin en compte totes les parts: què és el que cal en el món "occidental", i què és el que cal en els països endarrerits econòmicament per avançar conjuntament. Per primera vegada en la història es disposa de mitjans i recursos que, ben emprats, poden fer sortir la humanitat de la misèria, i que permeten progressar envers fites de cultura i espirituals més elevades.

Cal un nou ordre internacional; és necessari i possible. Les dades per a una societat de progrés no poden constrènyer-se a l'àmbit reduït d'un sol país; avui, les distàncies són cada vegada més assequibles i les diferències d'arreu esdevenen més palpables que mai. I així, no valdria la pena malgastar la nostra energia per una causa limitada a l'increment va d'un progrés aparent, moltes vegades únicament d'ordre material, si no estigués unit al sentit i a la pràctica de la solidaritat amb tots els que no tenen mitjans de subsistència, no només de la pròpia comunitat sinó del món sencer.

.....

Els més estúpids són aquells que es dediquen a l'exercici de construir utopies sense aturar-se a pensar i a conèixer com són realment les coses. Les afirmacions gratuïtes que tenen a veure més amb la ideologia que no pas amb una anàlisi objectiva són sempre errònies.

No hi haurà un món resolt per sempre més; el món estarà sempre sotmès al desafiament d'un futur incert, al repte de la satisfacció, dia rere dia, de les necessitats materials i espirituals humanes.

La inseguretat és una condició necessària per a l'evolució de l'espècie humana. L'home ha de viure sempre atent, sempre expectant, la seva lluita no té fi.

Només des de la solidaritat i la col·laboració és possible un món més just i més pròsper per a tothom. Un món sense fronteres és, o seria, un món molt millor.

Tot i que no hi ha independència política si no hi ha independència econòmica, la interdependència mundial ha de fer-se compatible amb el pluralisme i la identitat dels pobles.

El món canvia arrossegat per interessos que difícilment són compatibles amb la capacitat de preservar l'"estabilitat" i la continuïtat culturals d'un país.

Les idees per les quals la gent lluita es basen quasi sempre en la intuïció o en el coneixement derivat de la seva experiència vital; però per canviar la realitat s'ha de conèixer-la.

L'art de la política consisteix sempre a impulsar el canvi necessari per vies democràtiques. Una societat construïda per la força no té futur.

La violència ha d'ésser rebutjada sempre com a mètode per resoldre qualsevol diferència, és pròpia dels que no tenen valor per afrontar el seu deure. Només els cecs i els dogmàtics prediquen la violència: els ignorants, és a dir, els impotents, i els marginats que volen ser rellevants.

La revolució és, d'alguna manera, conseqüència de l'estupidesa humana, o, si es vol, de la manca de consciència històrica. Els que no són capaços de ser radicals en temps de pau són els que fan possible les guerres.

Les idees triomfen, s'estableixen en la societat i s'assenten per elles mateixes només quan són correctes, mai per la força. Les idees que s'han d'imposar per la força, que més que servir l'home el destrueixen, no són idees vertaderes. El que hagi de ser serà igualment, però no a la força: la realitat s'acaba imposant sempre.

La història ens alligona, però no es repeteix mai mimèticament.

El medi natural i l'hàbitat urbà

En el món actual, la recerca i l'edificació d'un model de societat a escala de l'individu és condició indispensable per retrobar el marc adequat en el qual aquest pugui desenvolupar-se com a ésser social i com a ésser integrat al cosmos.

La destrucció de les condicions naturals de l'entorn comporta la destrucció de l'equilibri dels sistemes ecològics i també, com a conseqüència, del sistema social en què l'individu es troba inserit. L'equilibri humà es correspon amb l'equilibri ecològic, de la mateixa manera que es correspon amb l'equilibri de la societat en tots els seus aspectes.

L'escala humana té uns límits en la seva privacitat i en la seva sociabilitat que no poden ser sobrepassats: la solitud i la comunicació demanen possibilitats per a la solitud i la comunicació. S'ha de crear una societat a una escala adequada on aquest ésser humà pugui viure sense ànsia i sense neguit.

S'han de construir, per això, ciutats on l'individu pugui ésser protagonista, on pugui comunicar-se i pugui estar sol quan ho necessita —sense el silenci i la solitud no és possible la creació, ni, consegüentment, la comunicació— i on pugui existir com a individu amb voluntat de contribuir a la construcció d'un món millor, i fer-ho inserit en el col·lectiu humà que l'integra.

La ciutat no és, tanmateix, un fet casual, sinó fonamentalment la conseqüència del desenvolupament econòmic, social i cultural que cerca resoldre els problemes i satisfer les necessitats de la societat. Sense una ciutat organitzada correctament no poden existir les activitats ni les relacions que s'han de produir per tal de fer possible, al mateix temps, l'"edificació" de la seva comunitat. La ciutat ben construïda constitueix el marc de la nostra convivència i facilita el progrés de la societat.

La ciutat no prové del no-res, de cop i volta, es fa amb el temps, lentament, amb seny. La qualitat d'una ciutat genera formes de comportament i pautes de ciutadania. Aquest marc de la ciutat és per a la persona, la base del seu equilibri psíquic i del seu comportament equilibrat. Sense ciutat no hi ha ciutadà. L'individu social, el ciutadà, només és possible en un medi adequat.

La ciutat

Avui, la societat pren lloc per excel·lència a la ciutat, de manera que la seva construcció constitueix un dels fets més importants del nostre món. La ciutat fa possible l'individu social més que en cap altra circumstància, la investigació científica i la seva aplicació, l'intercanvi d'informació, la comunicació del pensament..., facilita les relacions socials i el progrés en tots els camps. Però l'objectiu del progrés és la persona, i per tant, la construcció de la ciutat ha de fer-se en dependència de la construcció de l'ésser humà.

La ciutat ben construïda fa el ciutadà, de la mateixa manera que el suburbi fa individus marginats; sense una ciutat construïda correctament no hi ha ciutadans, no hi ha individu social, sinó gent marginada. La ciutat mal construïda, els barris marginats, són la base de la delinqüència i la marginació, on l'individu es construeix de forma antisocial; la ciutat mal construïda fa gent alienada amb greus problemes de sociabilitat.

És per tot això que el marc físic de la ciutat és element indispensable perquè s'hi desenvolupi l'acció i la vivència de l'individu; també la participació democràtica en depèn. Recuperar, per tant, la ciutat, transformant-la en medi adequat, és inexcusable perquè el ciutadà hi recuperi la seva possibilitat activa i el seu estímul, i perquè hi sigui possible una participació democràtica real.

A tal efecte, s'ha de recuperar la identitat dels barris, el seu equilibri, els llocs de relació i d'equipament, i crear la infraestructura que permeti una ciutat que realment funcioni, on l'individu es trobi integrat i hi sigui responsable, i no tan sols un número despersonalitzat i alienat, impotent.

S'han de recuperar els barris de la ciutat, el seu ambient i la seva identitat. Cada barri ha de tenir la seva pròpia personalitat d'acord amb les seves característiques. Tanmateix, el resultat final d'un barri depèn de tot un procés lent de desenvolupament que té una dinàmica pròpia molt difícil de preveure, i és, en darrera instància, només el temps qui permet ajustar lentament els desequilibris que puguin produir-s'hi. La identitat d'una ciutat es conforma a través de la identitat dels seus diferents barris.

.....

La destrucció de les condicions de l'entorn comporta la destrucció de l'equilibri del sistema social en què l'individu es troba inserit.

L'individu només es completa a si mateix com a persona quan s'obre als altres, i això només és possible fer-ho en una ciutat construïda correctament.

La ciutat és el lloc on és possible l'experiència social de l'individu, així com també la comunicació d'aquesta experiència. I és on l'individu pot obtenir l'estímul necessari per desenvolupar plenament la seva personalitat.

La ciutat ha de constituir, morfològicament i funcionalment, un conjunt viu i dinàmic que estimuli la ment: la intel·ligència, la imaginació, la voluntat, amb respecte pels ritmes vitals que són propis de l'individu. Els ritmes de l'arquitectura han d'estar a l'abast de la capacitat de percepció de l'ésser humà.

L'individu no pot viure en un marc constant i capritxosament variable; necessita d'un sistema relativament estable de llocs per desenvolupar-se. El temps d'una vida no és el temps d'una moda, és tot el temps.

Si no hi ha visió global no hi ha competència per fer una arquitectura adequada i un urbanisme com cal, que tinguin sempre com a referència la condició humana.

Conseqüentment, parlar de la ciutat no és parlar d'edificis aïllats ni de les seves característiques singulars, sinó parlar d'un tot indivisible i no segregable.

Les urbanitzacions de segona residència no serien necessàries si l'assentament urbà de primera fos adequat, és a dir, si les ciutats estiguessin ben construïdes. Si les ciutats de primera residència estiguessin ben construïdes no caldrien les urbanitzacions de segona.

Sovint, els que es mostren favorables a l'alta densitat —en diuen compacta— solen tenir el seu xalet a la Costa Brava i el seu apartament d'hivern a l'Empordà.

Si en comptes de voler imposar una manera de viure els arquitectes es preocupessin de com volen viure les persones, les ciutats i l'urbanisme anirien molt millor.

La ciutat ha de fer-se en dependència de l'ésser humà i trobar-se integrada dins del territori i els seus recursos. L'equilibri territorial i la concepció de la ciutat no són coses separades, sinó que van juntes.

III

OBLIQÜITAT

L'individu es completa amb els altres.

Què és allò que em mou?

Voldria enamorar-me d'alguna cosa que perdurés tota la vida, perquè, fins ara, no m'he enamorat mai de res que durés tan sols un instant.

Què és allò que em mou? Què és allò que em fa sentir, quan no tinc força per a la vida, quan vull morir o no despertar mai més?

He estat pensant com és possible moure l'ésser humà, i penso que si les idees no van unides amb el sentiment, amb el cor i l'emoció, no és possible moure ningú. La reflexió per si sola no impressiona l'esperit. És a través d'una poesia..., d'un matí, o d'un record, àdhuc, allò que ens mou a mi i a tu.

No és la teoria allò que ens mou sinó l'ideal d'una bandera, d'una lluita, l'esperança d'un matí, el record d'un amic, el desig d'una noia, o la perfecció i la plenitud d'una poesia. Una bandera, un matí o una cançó. Estimar, desitjar, tenir esperança, que no té res a veure amb el raonament ni la lògica.

Però què ens mou?:

l'altruisme o el nostre interès?

l'amor o l'egoisme?

l'esperança o el desig?

la bellesa, o la concupiscència?

un ideal o l'orgull i la vanitat?

El misteri d'allò desconegut

Allò que principalment ens atrau és el desconegut, de manera que quan ja ho coneixes deixa d'interessar-nos.

Referida la qüestió a les persones, importaria molt ser sempre, d'alguna manera, uns desconeguts.

Si la vida és moviment, això hauria de ser fàcil, perquè moviment vol dir canvi i podríem oferir-lo sempre com el desconegut per als altres.

Allò que sempre és igual, és mort, i el que és mort no val res. La condició *sine qua non* de la vida és el canvi cada dia —viure en present—, en conseqüència, desconegut per als altres.

.....

Però quan ja ho coneixes, tot allò que et dominava, el misteri d'allò desconegut, que ja no és desig ni temor, i subsisteix la necessitat, la mateixa, o més gran encara, que t'inquireix pel sentit de la vida, t'adones que viure és estar buit, no voler ni desitjar, i així desapareix el temor i l'angoixa, i així captes el temps i l'espai, i saps que només importa saber escoltar, fer-te silenci, saber mirar... saber estimar. Allò que et domina no et deixa ser tu mateix.

Però, per la pròpia limitació, tal vegada sempre hi haurà quelcom desconegut, sempre hi haurà quelcom que pot ser nou, per això potser també sempre hi haurà impotència, des del temor i l'angoixa, des de les pròpies limitacions i mancances.

Ser eternament nou?

Què és el que pot ésser eternament nou?
L'home és un nen per a tot allò que no coneix.
Pot ser un eternament nou per a un altre?

Un home, per a una dona? Una dona, per a un home?
Potser sí.

L'ésser inacabat que és l'home, busca i busca.
Busca que buscaràs.
On serà, on serà l'altra meva meitat...?

.....

L'observació i la percepció

Per a moltes persones les coses que no coneixen és com si no existissin, com pot ser-ho per a l'olfacte, o per a la vista, alguna cosa que no percep. No per això, allò que nosaltres no sentim o allò que no veiem, com allò que no entenem, deixa de ser menys del que és. I així, la nostra lluita tracta d'obtenir microscopis i teleobjectius, per poder veure i entendre allò que no és perceptible a cop d'ull.

Aquell que no sap sumar o resoldre equacions diferencials no pot pas conèixer qui suma o resol bé les equacions diferencials. Igualment no pot discernir cap de les coses que desconeix. Tot és des del coneixement. El desconeixement significa moltes vegades: temor, angoixa, desig... El coneixement real de les coses fa desaparèixer tots aquests equívocs, i sol tornar-te fred davant l'espectacle de la vida. És necessari conèixer allò que t'intriga i així deixarà d'intrigar-te.

La realitat s'aprèn i s'objectivitza des del contacte directe, amb els nostres sentits i la nostra intel·ligència de cada cosa. S'han d'utilitzar els sentits com els utilitzen els infants. Si mai heu observat com arriben a totes les coses que són noves per a ells, haureu vist que, sistemàticament, fan sempre el mateix: primer s'hi acosten, si cal amb precaució, escolten si fa soroll, i miren detingudament com és, ho toquen, ho remenen, s'ho posen a la boca, és a dir, ho perceben a través dels seus sentits. Després, si no els agrada, ho llencen i, si els agrada, s'ho queden.

Doncs bé, també els grans hem d'utilitzar els nostres sentits per aprendre com són les coses. (No he entès mai que les escultures dels museus no ens les deixin tocar.)

D'altra banda, si l'home tingués la mateixa capacitat per observar-se que la que té per observar els altres o per a les coses que li són externes, sabria ser molt més objectiu, i coneixeria molt més d'ell mateix, alhora que l'ajudaria a millorar el seu comportament.

Tanmateix, la condició humana no és encasellable —matematitzable— com ho són les ciències naturals.

L'ordre

Els ordenants tenen la mania de voler-ho tot endreçat, segons la seva idea de l'ordre, és clar; pretenen un món ordenat a la seva mida, però no saben que al seu costat n'hi ha molts més que no en són, d'ordenats, i que estan sempre inconscientment disposats a desordenar el que ells han ordenat, que conviuen sense cap vergonya enmig del desordre i que, a més a més, la seva inconsciència els fa molt més perseverants. De manera que tot el que uns pretenen ordenar, els altres, que són més i més pacients, ho desordenen tot seguit. És així que tot plegat es converteix en una lluita inútil i en un malson.

Això que dic només ho entendran bé els ordenats. Els desordenats no poden parlar de l'ordre perquè no saben què és.

Els ignorants canvien l'ordre de totes les coses per acomodar-les a la seva conveniència.

Diffícilment hi ha virtut allà on no hi ha ordre.
Sense ordre no hi ha virtut, com tampoc no hi ha llibertat.
No es tracta de l'ordre que t'imposen els il·lustrats,
sinó d'aquell que està d'acord amb la natura de totes les coses,
de tot l'univers.

La bellesa és ordre. L'ordre és bellesa. (Ja sé que a molts els semblarà excessiva aquesta identificació.)

Per construir el futur, per continuar avançant, és necessari ordenar el nostre passat i el nostre present. No existeix res tan important per arribar a la qualitat i a la perfecció com l'ordre.

Només les persones que tenen la visió del tot poden actuar com cal.

Si hagués de ressaltar algunes virtuts serien: l'ordre i la paciència. Sense elles no es va enlloc.

L'ordre i la paciència solen ser antagònics. Els qui posseeixen el primer, solen ser impacients, i els segons, desordenats.

La reflexió i la intuïció

L'home sol lligar-se amb les seves pròpies raons.

La reflexió massa llarga, i massa a llarg termini, que no té el contrast de la praxi, sol dur a conclusions equivocades. El filòsof sol cometre molts errors d'aquest tipus, per això mateix, l'home més "racional", molt més que la dona, més intuïtiva. La intuïció substitueix en molts casos el raonament d'una manera millor.

El pintor capta la forma com el poeta capta la idea.
El pintor no capta la idea, com el poeta no capta la forma.

El ritme

El ritme: totes les coses tenen un ritme.
És necessari trobar i respectar el ritme.
Les obres que es creen han de tenir el seu ritme:
en la música, l'arquitectura...
L'acció ha de tenir un ritme,
com el té la natura,
respirar o caminar.
Les persones han de trobar el seu ritme.

Sentir

D'altra banda, ara que tant es desestimen els sentiments i que s'admira la ment freda i aparentment situada sobre la pròpia subjectivitat, jo afirmo que el que importa és sentir. Sentir des de la noció i des del coneixement. I que contràriament hem de retrobar l'home que riu, que plora, que canta, que pateix..., perquè això és la vida.

L'anonimat

Descobreixo els antivalors com a necessitat vital:
l'anonimat.

Tot allò que conec:
el consum i el soroll,
no m'interessa.

El temps passa i no en va:
la vida.

M'interessa el silenci i la solitud,
l'estímul per conèixer, per avançar,
per fer les coses ben fetes.

Passar desapercebut.

Un estil senzill d'aquell que no vol guanyar res,
... ni tenir raó.

Per no malgastar energia.

Només m'interessa el poder que dóna el vertader coneixement.

Em causa tant sentiment advers la misèria com l'opulència i la disbauxa.

La informalitat

Res és prou important. Tot allò que es té normalment com a molt important no ho és més que aparentment i en dependència, moltes vegades, a circumstàncies passatgeres. Mai s'ha de fer aparèixer, el que és important per a un, com a molt important per a tothom. Allò que és important per a un pot no ser-ho per als altres; aquests tenen altres problemes i prioritats.

El marc de la informalitat és el millor marc per a les relacions humanes. La formalitat és incòmoda.

La bellesa d'una persona està lligada a la seva personalitat.

Arreu i seguit

He trobat el mateix a tot arreu. Els problemes humans són els mateixos a tot arreu. I a tot arreu manca resoldre'ls. Es busquen camins, que moltes vegades no duen enlloc. Hi ha tanta necessitat en el cor que a canvi d'un instant de plaer i/o satisfacció es dona inconscientment tot, i es crea una necessitat encara més gran, insaciable i progressiva.

Les coses de sempre

Hi ha coses que no canviaran mai. Per exemple, l'angle de visió de la vista humana, les passes d'una persona, el soroll de la pluja en caure, el cant dels ocells, el foc d'una llar, l'aigua que reflecteix els edificis... Doncs bé, l'arquitectura és allò que té en compte tot això, és a dir, l'home i el seu entorn natural, proporcionat, equilibrat...

Relatiu

No decideixis al vespre pel matí,
ni al matí pel vespre.
Quan estàs cansat, sense recordar
que hi ha un matí cada dia,
quan estàs descansat, sense recordar
que al vespre et trobaràs exhaurit.

El temps

El temps s'allarga i s'escurça segons la intensitat amb què es viu.

Hi va haver un moment en què vaig creure que corrent es feien més coses. Després vaig comprendre que tot anava a l'inrevés de com jo em pensava, que era a poc a poc que les coses s'assaborien i es comprenien.

La vida ens l'esbotzem les persones segons el nostre lliure albir, a través de les nostres volences i passions... I la donem moltes vegades volent-ho fer tot al mateix temps, com si així es pogués viure amb més intensitat. Tanmateix, que per percebre qualsevol petita cosa, el dia tot sencer és massa curt, i que per copsar una mica la vida cal viure llargament, fer-se vell; i per això cal saviesa per no desapropiar-la amb coses inútils ni a la babalà.

El temps passa tossut i tranquil, cap al seu inescrutable destí. Per a cada home, cap a la maduresa i cap a la fi, que no sabem si és un nou començar.

El temps passa i no en va: la vida. Estem gastant a cada instant la vida. La vida és un temps per canviar i fer-nos millors, més humans: més bons.

El destí

He cregut, i ara crec, que el “destí” és més fort que la nostra voluntat —allò que succeeix sense que nosaltres vulguem: el lloc de naixement o la condició social i econòmica, la mort d’algú que ens estima...—, i que cal mirar i saber escoltar per comprendre què se’ns diu a través d’allò que ens succeeix i que succeeix al nostre voltant.

T’esforces tantes vegades inútilment per ser o tenir el que no és per a tu! I, de sobte, un fet inesperat canvia totes les teves expectatives, àdhuc el que podia ser, o, segons tu, havia de ser la teva vida.

El valor de la vida humana

L'ésser humà, per pròpia naturalesa, es troba lligat a unes necessitats fisiològiques i psíquiques que li cal cobrir i que són una exigència de què depèn la seva pròpia vida "animal i racional". D'acord amb aquestes necessitats actua forçosament lligat a elles, i per elles fa el que fa.

Tanmateix, la vida humana és quelcom específicament diferenciat de la vida vegetal i de la vida animal. La vida humana és un fet diferencial únic. I és també intrínseca a la seva naturalesa l'exigència de plenitud i de perfeccionament, de justícia, de llibertat i de felicitat.

Ara bé, aquesta vida humana —com tot— té el seu valor referenciat i en dependència de la resta de l'univers creat, i molt concretament de les condicions generals de la societat en cada moment, és a dir, del cos social. Aquestes condicions fan que tingui també, d'alguna manera, un valor relatiu, que valgui més o menys, segons el grau de desenvolupament i de progrés de la societat.

La vida de l'individu té el seu valor referenciat en el món, a l'univers al qual pertany; es deu a aquest i per ell l'ha de donar. En aquest sentit, no té un valor absolut, sinó que, depenent de les circumstàncies, té un valor o un altre; de fet es dona moltes vegades per ben poca cosa. Des d'aquesta perspectiva ni la vida ni la mort són conceptes ni valors absoluts i permanents.

L'individu social existeix, físicament i espiritualment, en dependència de la humanitat sencera, de la qual forma part; no es pot viure d'esquena a aquesta realitat. Tenir el valor de viure com una persona útil és el més difícil. La vida té un preu i s'ha de pagar, de fet es paga, però és un preu circumstancial, històric i relatiu: en cas de guerra la gent dona la seva vida per defensar la pàtria; una dona està disposada a donar la vida pel seu fill, quan ha de néixer o en qualsevol altre moment.

La vida i la mort són inseparables. Tanmateix, el significat de la seva transcendència varia segons les creences de cada societat.

De creure i tenir fe

L'experiència de Déu es pot constatar igual que es poden constatar totes les lleis universals.

La gent creu en les teories dels científics sense comprovar si són certes.

Es poden comprovar les teories d'Einstein o de Newton?

Com? Experimentalment?

Doncs igual es pot conèixer Déu.

Es creu en Einstein o Newton, però no en Déu, per què?

Déu no es pot veure ni tocar, però també es pot experimentar.

Qui no comprova les teories dels “savis” i les creu, tampoc no hauria de dubtar dels que, havent comprovat les de Déu —aquells que viuen d'acord amb l'evangeli—, han constatat que són veritat.

Jesucrist revela Déu a la humanitat i les lleis d'acord amb les quals el món espiritual existeix. Els enunciats evangèlics es poden comprovar personalment a través de l'experiència. Aquell que viu d'acord amb l'evangeli descobreix Déu.

.....

Déu és al costat del bé. El món per Ell construït es transforma d'acord amb unes lleis creatives i no pas destructives, de manera que tot aquell que s'hi oposa, s'aliena i s'autodestruïx. Déu és el més fort, tothom que s'hi oposa pereix. De fet, l'acció destructiva, el mal, és ignorància. L'home ha de fer-se instrument de la voluntat del Creador per fer possible el triomf del bé sobre el mal. Per si sol, no pot res més que estavellar-se, perquè és limitat i la seva contribució està supeditada a les seves forces.

Nota: L'Antic i el Nou Testament revelen el Déu del judaisme i el Déu del cristianisme, que, encara que són un de sol, es veuen com a diferents. Amb Jesucrist, el cristianisme creu que es completa la revelació de Déu. Tot i que —jo crec— només en la mesura del que l'ésser humà és capaç de comprendre. Déu és en la seva vertadera dimensió inabastable, completament inassequible per a l'home.

IV

EPÍLEG

El pas del temps

I

Hi havia somnis llunyans
en el nostre cor d'aventurers,
per trair, si calia, la nostra rutina anodina,
de les coses de cada dia,
sognis a la recerca d'un "món feliç"
lliure del seu esclavatge;

per transformar tanta rutina
en l'estímul permanent de la creativitat,
per convertir tant "passotisme"
en vivència vertadera.

Hi havia somnis llunyans de recerca
de la solitud i el silenci,
recerca de la pau i de la fidelitat estables.

Hi havia somnis per retrobar el camí
i la possibilitat d'autorealitzar-se,
de conèixer qui som
i a on anem.

De temperar les nostres passions
i els nostres desitjos a la ponderació
i al seny propis d'aquesta terra.

II

Néixer, créixer i morir
no tingueren altre sentit
que el de cercar l'infinit,
la plenitud, la veritat,
malgrat els nostres senescals
que ens aconsellaven la virtut
i la templança.

Haguérem de fer la nostra
i sortírem al carrer sens fi,
a aquell que només duu cap endavant
fins a la mort,
sense repòs, sense pau,
sense calma,
...sense templança,
conduïts sempre per l'ànima
de conèixer i de ser...
...el que no coneixem
i el que no som.

Seduïts per desitjos llunyans,
que captivaren el nostre cor d'aventurers,
fins a la mort.
Sense record,
sense pàtria,
sense amor a ningú...
ni llibertat.
Presoners del nostre desig.

Aquesta obra és un recull de reflexions i pensaments filosòfics de l'autor extrets del seus llibres, que són una síntesi del seu pensament sobre els diversos temes que tracta.

.....

Igual com hi ha qui indaga les lleis del món material, hi ha qui indaga les del món psíquic i les del món espiritual.

L'univers evoluciona segons les seves pròpies lleis; aquestes lleis actuen tant sobre el món material com sobre el món espiritual que ens envolta i del qual formem part. I l'home, pobre, l'únic que pot fer és procurar descobrir quines són aquestes lleis, per tal d'actuar-hi d'acord.

L'home és part d'un univers en evolució permanent, que existeix i es modifica d'acord amb unes lleis pròpies, intrínseques. Obrar-hi d'acord el crea i el canvia en el mateix sentit en què aquest univers evoluciona; obrar-hi en contra el destrueix, igual que la seva obra destrueix el món que l'envolta.

La dignitat de l'individu deriva de la seva capacitat de ser just, de saber estimar..., i del fet de formar part de la unitat indivisible de l'univers.